

muziekwereld

Hoe serieus
nemen we
kunsteducatie?

vakbond voor musici

Verkiezingen

In deze *Muziekwereld* veel aandacht voor het muziekonderwijs en de activiteiten van de bond op het gebied van muziekeducatie. In het hoofdartikel een interview met Imke van Herk, voorzitter van de vakgroep Kunsteducatie van de Kunstenbond, een voor de Ntb (de vakgroep muziek van de Kunstenbond) belangrijke collega-vakgroep. Maar ook veel aandacht voor A.I., artificial intelligence, een opkomend fenomeen met vele mogelijke consequenties. De verleiding dit redactioneel door A.I. te laten schrijven heb ik eenvoudig kunnen weerstaan, maar hoe lang zal dat voor de meeste publicaties gaan gelden? En wat zijn, naast de gevolgen voor werkgelegenheid van makers, de juridische implicaties?

Met de verkiezingen in het vooruitzicht hadden wij graag, zoals ieder verkiezingsjaar, een overzicht van de cultuur en mediaparafern van de politieke partijen in dit blad opgenomen, maar bij het ter perse gaan van deze *Muziekwereld* zijn nog slechts enkele voorlopige partijprogramma's gepubliceerd. Het proces van amendementen en besluitvorming door partijcongressen zal op die programma's nog moeten plaatsvinden. Van diverse grote partijen is ook het conceptprogramma nog niet openbaar. Wij verwijzen daarom onze leden naar de websites van Ntb en Kunstenbond en naar de nieuwsbrieven waarop en waarin wij aandacht aan de programma's zullen besteden in aanloop naar de verkiezingen.

Veel zal van die verkiezingen afhangen. En veel is sinds de val van het kabinet onduidelijk. Hoewel de tijd van “Het Grote Controversieel Verklaren” achter ons lijkt te liggen en de demissionaire regering van het parlement de ruimte

krijgt op veel vlakken door te regeren, zal veel afhangen van de samenstelling van de nieuwe Kamer en de keuzes van een nieuw kabinet.

De Tweede Kamer besloot begin september op verzoek van zowel producenten als auteurs en artiesten het Auteursrecht niet controversieel te verklaren. Een grote Kamer-meerderheid liet eerder al blijken achter aanscherping van het zogenaamde *Auteurscontractenrecht* (een betere bescherming van auteurs en artiesten tegen onredelijke contracten) te staan. Naar verwachting zal het wetsvoorstel nog voor de verkiezingen aan de Kamer gezonden worden en zal de nieuw verkozen Kamer het wetsvoorstel behandelen.

Ook de principes van fair pay en fair practice lijken door een groot deel van de politiek op langere termijn gesteund te zullen worden. Maar zoals hier vaker gezegd: the proof of the pudding is in the eating. Mooie woorden zijn fraai, goede voornemens positief, maar pas wanneer concreet inhoud wordt gegeven aan deze principes hebben alle jaren van lobby en overleg zin gehad. De volgende regeringsperiode wordt daarvoor essentieel. De concrete plannen van de politieke partijen geven daarin inzicht.

Volg daarom onze nieuwsberichten en de websites en neem de toekomstplannen voor onze sector mee in de overweging naar het stemhokje op 22 november. Veel zal er vanaf hangen.

Erwin Angad-Gaur
senior adviseur Ntb/Kunstenbond en directeur VCTN

Redactioneel

Inhoud

4	Wat speelt er? kort nieuws	26	Lobby Update
6	Interview met Imke van Herk ‘Neem het kunstvak serieus als beroepspraktijk’	27	Update ketentafel popmuziek
13	Column Will Maas Weer een open Dag	29	De favoriete compositie van...
14	Vers Geperst cd-recensies	30	DeWolff wint Gouden Notekraker
15	VCTN-nieuws		juridisch
19	Column Stan Rijven 9/11 als metrum	32	Zelflerende machines
20	Een dagelijkse masterclass		Ntb-verzekeringen
22	De BIM-pagina's Mooie kop zonder wortels	36	In goede tijden en slechte tijden; blijf verzekerd!
24	EHBO Waar kan ik muziekproductie leren?	37	De kunst van eerlijk belonen
		38	De (on)mogelijkheid van een kunstmatige maker
			Column Maurits Fondse
		41	Zomer 2030
			Onder de leden
		42	Jack Pisters

- ingezonden mededeling -

Heeft U speelproblemen, vermoeidheidsklachten of pijn?

Dispokinesis = het vrij kunnen beschikken over houding en beweging. Ontwikkeld door een musicus voor musici.

Meer informatie: Dianne Bolte, Dispokinesis-praktijk: tel. 026 445 34 84
Zie ook: www.dispokinesis.nl

colofon

Muziekwereld is het blad van de Ntb, de vakgroep Muziek van de Kunstenbond

Oostenburgervoorstraat 152
1018 MR Amsterdam
T: 020-2108050
E : info@kunstenbond.nl
I : www.ntb.nl

vakbond voor musici

Ntb/Kunstenbond is van maandag t/m donderdag bereikbaar van 10:00 - 13:00 uur of per e-mail via info@kunstenbond.nl

Voor juridische vragen kunt u dagelijks vanaf 13:00 uur bellen met de juridische helpdesk via 020-2108052 of e-mail via juridischadvies@kunstenbond.nl

Redactie:

Erwin Angad-Gaur (hoofdredacteur), Jeroen Akkermans (eindredacteur) en Will Maas

Met medewerking van:

Maurits Fondse, Bjorn Schipper, rakenDra Smit, Jimmy Tigges, Michael Klier, Stan Rijven, Patrick Onderweegs, Karin Boelhauer, Anita Verheggen, Roy ter Haar, Peter Boertje, David Cok, Nelleke Slot en Fleurine Verloop

Illustraties

Robert Swart

Basisvormgeving / Lay-out:

Robert Swart

Drukwerk

Vellendrukkerij BDU, Werkendam

omslag: Taylor Foss

Ntb/Kunstenbond

Bestuur
Will Maas (voorzitter),
Ellister van der Molen (secretaris/penningmeester),
Guus Bleijerveld,
Rolf Delfos,
Patrick Onderweegs,
Simone Vierstra,
David Cok

Bureau

Administratie en helpdesk

Secretariaat info@kunstenbond.nl

Juridische zaken/contracten juridischadvies@kunstenbond.nl

EHBO-project (over muziekproducties)
rakenDra Smit rakendrasmit@kunstenbond.nl

Werkgebieden

Lichte muziek en artiesten:

Anita Verheggen anitaverheggen@kunstenbond.nl

Karin Boelhauer karinboelhauer@kunstenbond.nl

pop:

Will Maas willmaas@kunstenbond.nl

Orkesten

Karin Boelhauer karinboelhauer@kunstenbond.nl

Muziekdramatische kunst:

Pepijn ten Kate pepijntenkate@kunstenbond.nl

Kamermuziek:

Karin Boelhauer karinboelhauer@kunstenbond.nl

Auteurs- en Naburig Recht:

Erwin Angad-Gaur erwinangadgaur@kunstenbond.nl

Muziekonderwijs:

Karin Boelhauer karinboelhauer@kunstenbond.nl

Wat speelt er?

Nieuwe subsidievoorwaarden van het Sena Muziekproductiefonds

De deadline voor de laatste aanvraagronde van het Sena Muzproductiefonds in 2023 is op 12 november a.s. Let op! De subsidievoorwaarden van het fonds zijn veranderd en inmiddels gepubliceerd op de website van Sena. Een aantal basisvoorwaarden blijft hetzelfde. Alleen professionele musici kunnen een aanvraag doen bij het fonds. Het fonds biedt musici de kans om met subsidie

een kwalitatief hoogwaardige geluidsopname te maken. Je kunt maximaal € 5000 aanvragen om de productiekosten van geluidsopnamen te financieren. Tweederde van dit bedrag is een subsidie en één derde een renteloze lening. Aanvragers moeten het geleende bedrag binnen twee jaar terugbetalen aan Sena en het fonds financiert nooit meer dan 50% van het totaalbudget. De andere betrokken partijen moeten eenzelfde bedrag bijleggen om tot een finished product te ko-

men. De nieuwe subsidievoorwaarden staan eind juli op de website van Sena en je kunt er een digitaal aanvraagformulier downloaden en invullen. Voor meer info: www.sena.nl

Let op: Ntb/Kunstenbond-leden kunnen hun cd/muziekproductie laten recenseren in dit magazine. Stuur je cd/muziekproductie en bio naar de Ntb/Kunstenbond, t.a.v. R. Smit, Oostenburgervoorstraat 152, 1018 MR Amsterdam (raken-drasmitsmit@kunstenbond.nl).

Mail info over je muziekproductie naar Rolf Delfos via: lordsoffle@gmail.com voor het radioprogramma Dutch Jazz op Sublime FM.

Je kunt je muziekproductie ook aanmelden via het formulier op de website van Dutch Performers House: www.dutchperformershouse.nl Releases van cd's/Muziekproducties die met steun van het fonds tot stand zijn gekomen worden besproken op deze website en op de Facebookpagina van het productiehuis.

Zangeres Monica Akihary wint de Boy Edgar Prijs

In juni werd bekend gemaakt dat zangeres Monika Akihary de prestigieuze Boy Edgar Prijs heeft gewonnen. Dit is de belangrijkste prijs in de Nederlandse jazzmuziek. De prijs is vernoemd naar de Amsterdamse jazztrompettist en bigbandleider Boy Edgar. Edgar leverde een belangrijke bijdrage aan de erkenning van jazz als hoogwaardige kunstvorm en was de allereerste winnaar van de Gouden Notekraker. De Boy Edgar Prijs wordt elk jaar uitgereikt aan een uitvoerend musicus die op bijzondere wijze bijdraagt aan het muziekgenre. Akihary is vocalist en tekstdichter en thuis in muzikale tradities uit alle windstreken. In haar werk zoekt ze actief samenwerkingen op met uiteenlopende (jonge) musici en dichters, waarbij ze soms in het Engels zingt, soms in het Haruku, de taal van het Molukse eiland waar haar vader is geboren. Ze vormt al meer dan vijftien jaar samen met gitarist-componist Niels Brouwer een duo onder de naam Boi Akih en treedt wereldwijd op. Onlangs ver-

scheen het tiende studioalbum From and to Infinity. De jury prijst de avontuurlijke koers die Akihary vaart en het opwindend oeuvre dat daarvan het resultaat is: "Tijdens live optredens maakt ze diepe indruk als improvisator en verhalenverteller". Op 6 december a.s. wordt de prijs feestelijk

uitgereikt in het Amsterdamse BIMHUIS. Daarbij wordt Akihary beloond met het prijzengeld van 25.000 euro en de bronzen wisselsculptuur 'John Coltrane' van Jan Wolkers. Bovendien krijgt ze carte blanche om een muziekprogramma samen te stellen en dat naar eigen inzicht uit te voeren.

Jazz- en wereldmuziek-protest tegen beleid van de Publieke Omroep

BiMpro riep musici op tot een protestmars op 27 juni: een protest tegen de onzichtbaarheid en onhoorbaarheid van jazz - en wereldmuziek bij onze Nederlandse publieke omroep (NPO). Sinds Matthijs 'niet meer door gaat' en Radio 4 tot 'NPO klassiek' omgedoopt werd, is er een ware kaalslag gaande in onze sector. Meer dan 100 jazzmusici verzamelden zich om 11 uur op het Mediapark in Hilversum met spandoeken en hun instrumenten. Zingend en spelend trokken we de radio- en tv-studio's langs, op zoek naar de omroepbazen die dit aparte

beleid van exclusie voeren. Securitymensen en politie hielden ons tegen bij de gangen van de radio- en tv-studio's van de VPRO, BNN/Vara en NTR, maar wel konden we uit naam van jazz- en wereldmuziek een enorm concert in de entreehal geven. Bij het volgende gebouw werden we ontvangen door de voorzitter van het Bestuur van de NPO, Frederieke Leeftang. Ze erkende dat de NPO hier een "steek had laten vallen". We werden door haar uitgenodigd om iets te zeggen en spelen op Radio 3 FM. We speelden een arrangement van Rob Horsting met tekst van ondergetekende. Daarna vertrokken wij per bus naar Den Haag om onze petitie

aan te bieden aan de politici van de Tweede Kamer, in de vorm van een protestboek waar 262 musici, podia en journalisten aan meeschreven. Aangekomen in Den Haag stond tot onze grote verrassing bijna de dubbele hoeveelheid aan collega's, musici en fans ons op te wachten! Met hen marcheerden wij swingend en zingend door naar het plein voor de Tweede Kamer alwaar politici buitengewoon verbouwereerd uit het grote raam keken, alvorens één en van ons een protestboek in ontvangst te nemen. Na een paar pittige speeches van o.a. Componist des Vaderlands Martin Fondse, pianist Rembrandt Frerichs, Ronald Snijders

en ondergetekende over het structurele gemis van jazz- en wereldmuziek, eindigde de mars in een gigantische jamsessie met alle musici en dansende politici uit de Tweede Kamer: een bewijs eens te meer dat muziek verbindt. Een week later zaten wij aan tafel met de NPO op zoek naar een inclusiever beleid. Ik had voor de gelegenheid een taart meegenomen als metafoor voor Nederland. Een roomwitte taart met daarbovenop veelkleurige bessen. We betalen allen kijk- en luistergeld: de NPO dient ons allen, volgens haar taakomschrijving, te representeren. Werk aan de winkel bij NPO dus! Wordt vervolgd...

‘Neem het kunstvak serieus als beroepspraktijk’

Wat doet de vakgroep Kunsteducatie en hoe staat het met het kunstonderwijs in het algemeen? Vakgroepvoorzitter Imke van Herk ziet bezuinigingen als een constante dreiging, maar heeft veel vertrouwen in de mondigheid van de nieuwe generatie docenten.

tekst: Jimmy Tigges

fotografie: Minke Faber

Interview met voorzitter Imke van Herk van de vakgroep Kunsteducatie van de Kunstenbond

Wat speelt er in het cultuuronderwijs in Nederland?

Imke van Herk noemt zichzelf graag ‘creatief denker’. Ze zoekt naar verbindingen. Als ‘cultureel marketeer’, maar ook als bestuurslid van de vakgroep Kunsteducatie van de Kunstenbond. Een vakgroep met twee lijntjes, legt ze desgevraagd uit: ‘Enerzijds zijn we druk met de cao-onderhandelingen. Voor mensen in vaste dienst, maar we proberen ook voor zzp’ers steeds betere voorwaarden te regelen. Wij zitten aan de onderhandelingstafel namens de werknemerskant, samen met de algemene vakbond AVV. Van werkgeverszijde zit daar Cultuurconnectie, de branche-organisatie voor cultuureducatie, amateurkunst en volksuniversiteiten. Die cao kent een verlooptijd van een jaar, dus er zijn regelmatig vergaderingen over en nieuwe onderhandelingsrondes.

Anderzijds geven wij trainingen en workshops op kunstvakopleidingen waarin vragen aan bod komen als: wat is het nut van een vakbond en hoe zet je straks een gezonde lespraktijk op? Daarvoor onderhouden wij contacten met allerlei academies en voeren we gesprekken met studenten.

Sinds een half jaar hebben we ook een podcastkanaal, De Kunst en Bondcast, waarvoor we in samenwerking met de Kunstenbond afleveringen produceren over allerlei thema’s (de Kunst en Bondcast is net als de Muziekwereld podcast te vinden op kunstenvakbond.nl). Soms gericht op zaken die spelen binnen de kunsteducatie, soms over onderwerpen die vakgroepoverstijgend zijn. Bestuurslid Manu van Kersbergen is de host, Job Kaihutu doet de techniek en ik verzorg de voorgesprekken met de gasten. We streven ernaar maandelijks een nieuwe aflevering online te zetten.

Als vakgroepsbestuur vergaderen we een aantal keer per jaar, dan bespreken we wat er speelt in het

land op het gebied van kunsteducatie. Karin Boelhouwer gaat als onze belangenbehartiger het land in voor de lobby. Daarnaast hebben we de ervaringsverhalen van onze eigen bestuursleden die bijna allemaal, op verschillende plekken, werkzaam zijn binnen het kunstonderwijs.’

Wat speelt er momenteel?

‘Er speelt altijd van alles. Zoals het grote bezuinigingsverhaal vanuit gemeentes die subsidies stopzetten, waardoor kunstencentra moeten sluiten of docenten worden gedwongen vanuit vaste dienst naar een zzp’erschap. Een doorlopende kwestie. De ene muziek-, theater- of dansdocent kan daar goed mee omgaan en is ook echt een ondernemer met een ondernemersgeest en zorgt ervoor dat zijn lessenpraktijk door kan gaan. Maar er zijn ook zóveel docenten die gedwongen zzp’er zijn en die helemaal niet de ambitie hebben om zelf acquisitie te voeren en leerlingen te werven. Ze willen gewoon hun muziekles geven. Daarin zie je, begrijpelijk, paniek en veel weerstand. Daarnaast zijn de tarieven natuurlijk altijd een probleem.

Word je eerlijk betaald voor alle uren die je in een lespraktijk steekt? Worden voorbereidingstijd, reistijd en investeringen in einduitvoeringen ook vergoed? Zulke zaken spelen doorlopend. De meeste dansers, acteurs of muzikanten hebben er een lespraktijk bij en andersom. Dat is een dubbele baan voor veel mensen. Iemand met de ambitie om artiest te zijn moet vaak daarnaast lesgeven om zijn brood te kunnen betalen. Anderen willen graag lesgeven en af en toe optreden omdat dat leuk is, maar ik denk dat er weinig mensen zijn die alleen doceren of alleen muziek maken of dansen of acteren.’

Wat zijn je drijfveren?

‘In 2018 was ik werkzaam voor Kun-

stencentrum Velsen. Ik was toen al bestuurslid bij de vakgroep KE en ons centrum ging failliet. Dat was het moment dat de Kunstenbond de docenten kwam steunen en ons vertellen: wat kun je nu doen, wat zijn je rechten? Op dat moment dacht ik voor het eerst: o, wacht even, dáárom ben ik lid van de Kunstenbond, dáárom zit ik in dit bestuur.

Ik ben sociaal, maar wil ook dat het kunstvak an sich serieus genomen wordt als beroepspraktijk. Sommige docenten zijn self made, maar de meesten zijn geschoold, hetzij op hbo-niveau of universitair. Die mensen hebben er, net als advocaten en architecten, jarenlang in geïnvesteerd om een beroepspraktijk op te kunnen zetten. En dat wordt soms zo ontzettend slecht betaald, er wordt soms zo hard gewerkt in deze sector voor zo weinig.

De politiek zit ook niet altijd mee. Soms zit er een wethouder bij een gemeente die op kunst en cultuur wordt gezet en een portefeuille beheert waarvan je denkt: heb jij nou enig verstand van zaken? Wat doe je op deze positie, je bent alleen maar aan het zorgen dat het een beetje gezellig blijft in de gemeente. Ik word daar fel van, dan voel ik een vuur ontbranden.’

Je zit nu vijf jaar in het vakgroepsbestuur, haal je er voldoening uit?

‘Ja, vooral vanwege het gesprek dat eruit voortkomt en dat ik voer met leeftijdgenoten. Het klinkt een beetje raar misschien, maar ik ben als 31-jarige van een andere generatie dan de meeste mensen die ik tijdens mijn werkzaamheden voor de Kunstenbond tegenkom. Al zit er eigenlijk alweer een hele laag onder mij die nu van de academies afkomt. Die zie ik ook groeien, wat ik ontzettend leuk vind. Zo kan ik volgen wat de behoeftes zijn

van de jonge docent. Ik hoop dat ik die generatiekloof een beetje kan opvullen of daar in elk geval een verbinding in kan zijn.

Een onderdeel van onze werkzaamheden zijn de trainingen onder de noemer “Weet wat je waard bent”.

Namens de bond gaan we langs bij kunstvakopleidingen, geven letterlijk trainingen over: hoe bepaal je je tarief, hoe is dat tarief opgebouwd, wat komt er allemaal bij kijken, word je eerlijk betaald? En dan heb je goede gesprekken met studenten die nu nog het vier-

de jaar van een docentopleiding dans of iets dergelijks doen en daarna het veld in moeten. Die dan toch eigenlijk geen idee hebben wat ze te wachten staat, omdat ze meer op de artistieke inhoud gefocust zijn waardoor hun aandacht nog niet naar het zakelijke ondernemerschap toegaat. Heel fijn als je ze een beetje kan vertellen: let hierop, zorg dat je weerbaar bent. Zorg dat je durft te vechten voor je praktijk.’

Hoe gaan jullie te werk bij zo’n bezoek?

‘Naast een powerpointpresentatie doen we praktijkoefeningen, zoals het voeren van een onderhandelingsgesprek. Ik speel een werkgever of ik laat twee studenten de rol van werkgever en opdrachtnemer spelen. Hoe zorg je dat je goed betaald wordt voor de klus? Dat vraagt ook om inlevingsvermogen in elkaar, want soms is het geld er ook echt niet. Hoe kan je er dan toch op een diplomatieke manier uitkomen zonder verlies te lijden? Kun je dat geld misschien omzetten in andere verdiensten, in vervolgoopdrachten, of in een mooi netwerk?’

Zo probeer je die student een beetje na te laten denken. Waar ga je mee te maken krijgen? Weet je wat je moet antwoorden als een werkgever je het idee geeft dat hij een sterke positie heeft ten opzichte van jou? Het is goed om te bedenken wat je dan kan terugzeggen of hoe je het gesprek kan keren op een positieve wijze.

Ik krijg daar ongelooflijk veel energie van en vind het ontzettend leuk om te zien hoe leergierig ze vaak zijn. Daar leer ik zelf ook nog veel van. Ik heb ook veel vertrouwen in de nieuwe generatie, ik heb het gevoel dat die heel mondig is.

Sommigen die naast hun studie al een tijdje les geven in een studio vertellen verhalen over hoe ze betaald worden. Veel van hen hebben het echt wel goed voor elkaar. Dan denk ik: dat durfde ik op die leeftijd niet. Sommi-

ge opleidingen zijn daar inmiddels zelf ook echt goed mee bezig om studenten dat te leren. Gelukkig maar.’

Wat speelt er verder in het kunstonderwijs?

‘Ik denk dat het gesubsidieerde aanbod flink aan het verschromelen is. Ik ben blij met staatssecretaris Gunay Uslu en haar inzet voor meer zichtbaarheid en waardering voor cultuuronderwijs, maar de structurele financiering zit vooral nog op bibliotheekniveau. Er zou binnenschools en buitenschools meer aandacht besteed kunnen worden aan het belang van kunstonderwijs. Ik kom zelf van een Vrije School, daar ben ik er rijkelijk in onderwezen, en ik heb het ook van huis uit meegemaakt. Dat is mijn geluk, maar als je dat als kind, om wat voor reden ook, thuis niet kan worden aangeboden, is wat je op school meekrijgt van essentieel belang. Een belangrijk punt daarbij is ook de doorstroom. Als er steeds minder kinderen lessen op niveau krijgen, zal er minder aanwas zijn op de kunstvakopleidingen. Kunsteducatie-instellingen zouden best wat meer trots mogen uitstralen met betrekking tot wat zij voortbrengen en hebben voortgebracht in het professionele kunstenveld. Dat doen ze in de voetbalwereld beter, daar is vaak wel aandacht voor de club waar de prof ooit als kind begon.’

Wat zou beter kunnen?

‘Sowieso meer algemene waardering voor kunstonderwijs. Dat docenten goed betaald worden en dat daar goede subsidieregelingen voor zijn vanuit overheden. Zolang we er maar over blijven praten en het continu benoemen, zodat ook de werkgever zich er ongemakkelijk over gaat voelen, dan komt er uiteindelijk vast een verbetering. Dat geloof ik wel.

Het is ook belangrijk om in de gaten te houden wat er gebeurt in het land, in de wereld, wat zijn de behoef-

‘Kunsteducatie-instellingen zouden best wat meer trots mogen uitstralen met betrekking tot wat zij voortbrengen’

ten van de kinderen van nu? Kunnen de lessen daarop aangepast worden? Ik ben absoluut niet tegen verandering in onderwijsaanbod, denk dat daar alleen maar in ontwikkeld kan worden. Uslu zit nu in een demissionair kabinet, ik vrees dat we haar straks kwijt zijn. Over wat ze tot nu toe heeft laten zien, vooral haar betrokkenheid, was ik erg verrast.’

Wat zijn je ambities?

‘Ik denk graag nog heel lang mee over het leggen van verbindingen, over hoe je bepaalde kunstdisciplines kunt combineren. Mijn gevoel is dat we vaker meer buiten de hokjes kunnen denken.

Van oorsprong ben ik marketeer. Ik werk als freelancer in de culturele marketing, pr en communicatie. Ik zie marketing als een vorm van story-

telling en ben niet zo sales-gedreven als de meeste marketingmedewerkers. Mijn idee is: hoe ga ik de doelgroep die ik voor ogen heb bereiken, op welk stukje uit mijn grotere verhaal slaat mijn publiek aan? Dat sluit aan bij mijn studie Cultureel Erfgoed waar ik heb geleerd om een kunstwerk te presenteren en daar een tentoonstellings tekst bij te schrijven.

Mijn voldoening zit nu ook vooral in het schrijven. Ik heb de Schrijversacademie gevolgd na mijn studie aan de Reinwardt Academie. Ik had behoefte om meer les te krijgen in de schrijfp praktijk, vooral gericht op columns en blogs, maar ook proza. Beide aspecten heb ik een beetje ontwikkeld. Voor het proza schrijven heb ik twee keer een zomerresidentie gevolgd vanuit een uitgeverij. Een keer bij Das Mag Uitgevers en een keer bij Editio. Samen met zo’n twintig anderen kreeg ik uiteenlopende lessen van redacteurs en schrijvers. Heel leerzaam. Proza schrijven doe ik nog steeds in mijn vrije tijd. Zo nu en dan geef ik lessen column schrijven in het basisonderwijs.’

- ingezonden mededeling -

Schipper legal:

mr. Bjorn Schipper is een ervaren entertainment advocaat en oprichter van SCHIPPER LEGAL in Amsterdam. Een intake-gesprek van een half uur	is gratis. Voor leden van de Kunstenbond geldt een gereduceerd uurtarief van € 150,= (exclusief btw en externe kosten). Voor procederen geldt een	urenmaximum van 50 uur tegen het genoemde gereduceerde uurtarief. Het normale (basis)uurtarief is € 200,= (exclusief btw en externe kosten) en geldt bij procedures vanaf 50 uur.
SCHIPPER LEGAL: mr. Bjorn Schipper Postbus 36424 1020 MK Amsterdam		m +31619610500 e bjorn@schipperlegal.nl w www.schipperlegal.nl tw @bjornschipper

Fiscale en administratieve dienstverleners, ook voor ZZP-ers

Zakelijke kracht en persoonlijke aandacht

Specialisten in artiestenzaken zoals:

- belastingaangiften
- jaarrekeningen
- fiscale advisering

Bezoek- en postadres:
Zielhorsterweg 57
3813 ZX Amersfoort
Tel.: 033-489 29 30
Fax: 033-445 02 20
info@bouwmanveldhuijzen.nl

WAT WILL MAAS?

Weer een Open Dag

Binnenkort is er weer een Open Dag op de Rockacademie in Tilburg, de school waar ik al zeker 20 jaar lesgeef aan de nieuwe generatie toetsenisten die ervoor kiezen een vakopleiding in de muziek te volgen. Het lijkt elk jaar of de aspirant-studenten en ook hun ouders jonger worden. De vaders en moeders zijn inmiddels generatiegenoten van me, en soms zelfs jonger.

De zoons en dochters verlekken zich aan de mooie instrumenten in het toetsenlokaal en vragen erop los. Er zijn altijd wel studenten van onszelf aanwezig op die Open Dagen en die breng ik met liefde en plezier in contact met de geïnteresseerden. Wie kan immers beter vertellen hoe het is om bij ons te studeren dan iemand die er zelf op dat moment studeert?

De ouders hebben dan ook nog wel een paar vragen. En die stellen ze op wat ingehouden toon aan mij: 'Hoe zit het eigenlijk met het toekomstperspectief en baangaranties in deze sector?' Nou. Dan vraag je het aan de juiste persoon, want daar weet ik inmiddels behoorlijk wat van. Beter zet ik dan even een timer van een minuut of twee, om mezelf eraan te herinneren dat het antwoord op deze vraag niet zo lang hoeft te duren. U kunt zich immers vast voorstellen dat er bij mij een soort sluis opengaat wanneer ik losga over wat er in onze wereld misgaat. Hoe onrechtvaardig, ondoorzichtig dingen zijn. En wie er allemaal op de loer liggen om misbruik van ons te maken. Ik neem na die pakweg twee minuten op een goed getimed moment een wending en begin zeer bevlogen te vertellen over al die mooie muziek die ik heb mogen maken met al die fantastische artiesten, muzikanten en bandjes. En dat ik ook voor dit en

volgend jaar weer talloze interessante en uitdagende concerten en projecten in mijn agenda heb staan. Ik heb er overigens altijd prima van kunnen leven, maar baangaranties: nee. Het is de passie voor muziek die heel veel goed maakt. Die ouders begrijpen dat volgens mij. Zelfs mijn eigen ouders begrepen het op een gegeven moment.

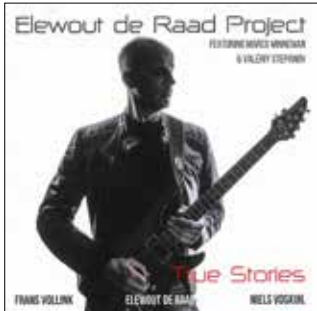
Toen ik in de vorige eeuw op het conservatorium studeerde, zag ik mezelf niet 1,2,3 docent op een muziekschool worden, grappig genoeg toch hetgeen waarvoor we destijds werden opgeleid. Om toch een klein beetje bestaanszekerheid te genereren begon ik al tijdens mijn studie toch met muzikles geven. Na een privépraktijk en een paar muziekscholen en nog veel meer omzwervingen kwam ik op de Rockacademie terecht.

Ook in de onderwijswereld gaat veel mis; zo hebben wij last van piekbelasting, onbetaalde overuren, rare overheidsregelingen en nog wel wat zaken (twee minuten Will!). Wat voor mij de boventoon voert is het feit dat ik samen met al die gedreven collegae op mijn school en die jonge getalenteerde en creatieve generatie muzikanten, mag werken aan hun ontwikkeling. En die van mij. Ik ben er supertrots op dat ik op wekelijkse basis een heel klein rolletje mag spelen in de opleiding van al die mensen die net als ik zo graag bezig zijn met hun grootste passie: mooie dingen maken!

Dus volg je passie, en geef les!

Will Maas is muzikant, componist, docent en voorzitter van Kunstenbonds vakgroep Muziek/Ntb en VCTN

Vers geperst

Elewout de Raad Project True Stories Eigen beheer
Na zijn debuut met *The Cross* (2003) komt gitarist Elewout de Raad nu met zijn tweede album: *True Stories*.

True Stories bevat 6 krachtige instrumentale fusion composities. Complexe muziek die volgens Elewout is ontstaan uit spontane onvoorziene combinaties van harmonie, melodie en ritme. Het is duidelijk te horen dat Elewout zijn inspiratie haalt uit de muziek van Allan Holdsworth. Hij weet diens gitaargeluid feilloos te evenaren en daar zijn eigen identiteit aan toe te voegen. Het nummer *Allan* is een eerbetoon aan de in 2017 overleden Britse gitaarheld. De band speelt ongelooflijk strak en bestaat uit o.a. Frans Vollink op bas en Niels Voskuil op drums. Als gastmuzikanten zijn meesterdrummer Marco Minneman en toetsenist Valeriy Stepanov te horen. Echte verhalen van Elewout de Raad, in 2 dagen opgenomen in studio 'Het Atelier'. Ze zijn te horen op cd en Spotify. (P.O.)

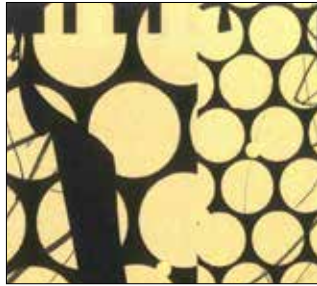
Accordéon Oh for some blue skies
Eigen beheer: Sterkenburg Records Stam 015

Bijna 40 jaar lang spelen Cherie de Boer en Jean-Pierre Guiran samen als Accordéon Mélancolique. Ze kunnen er naar eigen zeggen geen genoeg van krijgen: 'muziek aanstekelijk laten klinken voor twee accordeons'. Bij het beluisteren van hun meestal zelf gecomponeerde liedjes moet ik denken aan Franse dorpspleintjes in de nog warme avondzon, Pastis en lekkere rode wijn op kleine tafeltjes. Op hun nieuwe cd *oh for some blue skies* worden Franse muzikale idylles afgewisseld met door blues geïnspireerde songs. De cover van *Softly as in a Morning Sunrise* klinkt verrassend, Richard Jones *Trouble in Mind* is iets minder goed te herkennen door het trage tempo. De compositie *St Antonius Infirmary* heeft veel weg van *Still got the Blues (for you)* en blijft mooi. (M.K.) <https://www.acmel.nl>

Anne Chris Together
o twenty records

Jazz-zangeres Anne Chris weet zich te omringen met geweldige musici. Bassist Kasper Kalf, drummer Klaas van Donkersgoed, gitarist Maurice Rugebrecht en toetsenist Daan Herwig. Maar het zou ook goed kunnen dat het de muzikale charme en het vocale gemak van Anne Chris is, die de aantrekkingskracht vormt op deze muzikaal benadigde heren. Hoe het ook zij, tezamen vormen zij een heerlijk op elkaar ingespeelde machine die het vijfde album van Anne Chris, *Together*, tot een continu makkelijk en lekker te luisteren cd maken. Naast 11 smaakvolle eigen composities, een stel mooie covers. Fans van Prince horen een 'She loves me for me', dat een mooie eigen twist heeft gekregen. En liefhebbers van Stevie Wonders krijgen 'The real thing' in een klankwereld, die naadloos aansluit op de aangename sfeer van dit album. (R.H.) www.annechris.com

Knimes Trio pt. I Envelope Records

Adventures in Improvised Music werd vol enthousiasme ontvangen op onze redactie. Nu, nog maar 2 jaar later, komen drummer en componist Matthijs de Ridder en zijn trio met een nieuw jazzalbum. Het album met de titel *pt. I* is ontstaan uit de muzikale chemie met de Australische pianist Hue Blanes en de Argentijnse contrabassist Ignacio Santoro. Zes nummers met elk een eigen verhaal. Soms zijn ze een eerbetoon aan overleden muzikanten, zoals *Andrew's Hill* en *Ruddiments*, soms een muzikale verwoording van een gebeurtenis, zoals bij *1948* waarbij de gestreken bas van Santoro het drama extra aanzet. Het lukt Knimes telkens weer om het muzikale avontuur van improvisatie aan te gaan zonder de beheersing te verliezen. Het blijft daardoor een toegankelijk album, dat echter nergens voorspelbaar wordt. De motiverende groove en creativiteit van De Ridder samen met het gretige spel van bassist Santoro zorgen voor een stevige basis waar pianist Hue Blanes met muzikaal gemak een verfijnde touche overheen kan spelen. Het album is te beluisteren op cd en op Bandcamp. (P.O.)

Rotterdam Jazzlab Earthrise
Eigenbeheer RJL-001

De negen musici van het Rotterdam Jazzlab maken muziek geïnspireerd op Thelonious Monk en Charles Mingus. Jazzlab verenigt de wendbaarheid van een kleine formatie met de klankbreedte van een bigband. Hun eerste cd is live opgenomen in 't Kapelletje, Rotterdam. Pianist Bart Egeter en altsaxofonist Ruud Bergamin, de twee componisten en arrangeurs, hebben duidelijk een eigen handschrift dat garant staat voor een eigen en afwisselend geluid. Bassist Dan Simon heeft een hartverwarmende solo als intro voor *Colors*. De *Lockdown Suite* begint met een swingende chorus van alle 6 blazers. In deel 1 *Time lost* soleren Bergamin en Stanislav Mitrovic op tenor met veel verve. In Duke Ellingtons *Echos of Haarlem* laat hij op basklarinet eveneens een meeslepende groove horen. Michael Simon (trompet) en Daniel Follmann (trombone) soleren hierop in Dixieland-stijl. Bij Monks *Rhythm-a-ning* met Koos van Houts ventieltrombone solo blijf je niet meer op je stoel zitten. Egeter heeft in zijn compositie *Isolated flags* een mooie muzikale verteldrift. Het pregnante stokkenwerk van drummer Julius Schulz maakt Simons hoge solo tot een waar genot! (M.K.) <https://www.rotterdamjazzlab.nl>

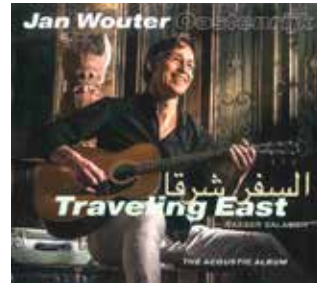
Ruud Voesten Ambrosia
ZenneZ ZR202318

Een songtitel als statement: *I found myself within a forest dark* is een citaat uit Dante Alighieri's (1265-1321) *Goddelijke Komedie*. Tijdens de lockdown heeft drummer en componist Ruud Voesten (ROEST, Branie) diens eerste deel (*Inferno*) gelezen waarin Dante en zijn gids Vergilius afdalen door de negen cirkels van de hel. Voesten heeft zich door dit leesavontuur laten inspireren tot een persoonlijke reflectie op thema's als lust, woede en verraad. Het leverde hem een uur muziek op die hij heeft onderverdeeld in 12 delen op zijn cd *Ambrosia*. Samen met pianist Koen Schalkwijk, die veelvuldig gebruikt maakt van uiteenlopende elektronische sounds en contrabassist Tijs Klassen, die geheimzinnig mooi strijkt in de openingssolo van *Gusting*, schept Voesten een nieuwe versie van dit tijdloze verhaal. Mo van der Does op alt en Wietse Voermans op tenorsaxofoon zijn uitstekende improvisatoren, die de luisteraar weten te ontroeren in *This is fine* en te beangstigen in *Empty* en *Recreational Outrage*. In één doorgaande flow veranderen de ritmes net zo veelvuldig als de sferen en beelden. Welkom in Dante's/Voestens hel! (M.K.) <https://www.ruudvoesten.nl>

Mehmet Polat Quartet Embodied Poetry Aftab Records MP23

Mehmet Polat bespeelt de ud, een peervormig luitachtig tokelinstrument met twaalf snaren. Polat heeft zijn ud uitgebreid met twee extra bassnaren. Op hun nieuwe cd musicceert hij met zijn nieuwe kwartet met Mike Roelofs op piano, Martin Hafizi op drums en Daniel van Huffelen op contrabas. De 12 jazzy wereldmuziekcomposities nemen je mee naar een oosterse contemplatieve sfeer. Opvallend is hoe goed de improvisatielijnen van Polat mengen met de westerse stemming van Roelofs vleugel. Het dromerige *Compassion* begint met Van Huffelens sonore bas solo, die subtiel wordt overgenomen door Polats ud. Op het ritmisch complexe *Groove stories* soleert Gijs Levelt op trompet net zo virtuoos en vindingrijk als Roelofs. *Landed together* wordt verrijkt door het klagende geluid van een duduk, een dubbelriet-blaasinstrument uit Armenië, hier betoverend mooi bespeeld door Vardan Hovanissian. Op *Four phrases* tenslotte, bespeelt Sükrük Kirtis de ney, de voorloper van de moderne fluit. Het Mehmet Polat Quartet opent geheimzinnige oosterse klankwerelden gelardeerd met oorstrelende westerse jazz. (M.K.) <https://mehmetpolat.net>

Jan Wouter Oostenrijk Traveling East MOU 47122

Traveling East is het inmiddels zesde soloalbum van gitarist Jan Wouter Oostenrijk. Wat dit album bijzonder maakt is dat Oostenrijk zijn acht composities op een kwarttoon gitaar en in Oriëntaalse maqāmāt (toonsoorten) speelt. Elke maqām bestaat uit vaste tonen waaruit de muzikant kan kiezen maar geeft daarnaast ook (spel) regels. Op de helft van de stukken wordt Oostenrijk bijgestaan door Nasser Salameh, die virtuoos en opruiend de riq&daf (frame drum), darbouka, tamboerijn en bekkens bespeelt. Het album opent met *Taqsim in Maqam Bayat*: in de lange verhaallijn van deze intro (taqsim) wordt de luisteraar de specifieke klankkleur van deze toonsoort ingezogen. Oostenrijks gitaarspel heeft iets bedwelmends: zijn fantasievolle improvisaties zitten vol mooie akkoorden en adembenemende riffs en blues- en rockwendingen wisselen elkaar af met lyrische, flamenco-achtige bezweringen. De waanzinnig heldere opname is te danken aan Paul Power (mix) en Wessel Oltheten (mastering): een absoluut genot om naar te luisteren! Salameh en Oostenrijk ontvoeren je naar een magische sprookjeswereld van duizend en één klanken waar je oren én ziel verslaafd aan raken. (M.K.) www.maghrebjazz.nl

ABONNEMENT OP MUSICMAKER? LOS NUMMER BESTELLEN? GA NAAR muziekmagazines.nl

ABONNEMENTEN MAGAZINES METHODES BOEKEN TICKETS

OOK VOOR

- DE BASSIST
- SLAGWERKKRANT
- GITARIST
- INTERFACE

muziekmagazines.nl/musicmaker

VCTN presenteert New Composers Pool part 3

Tijdens de najaarsborrel van de VCTN op 6 september presenteerden wij de premiere van het project New Composers Pool Part 3 aan de leden. Het project werd in verkorte vorm opnieuw opgevoerd tijdens het Kunstenbondevent van 8 oktober.

In het programma 'New Composers Pool' worden telkens een aantal jonge componisten uitgenodigd om een compositie te schrijven. Alle composities worden tijdens een concert en bij ledenbijeenkomsten gepresenteerd.

In deze editie, mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het voormalig Sociaal Fonds Buma, werden drie muzikale stromingen in de wereldmuziek belicht. Het duo Erminia & Arturo maakte een flamenco-compositie met Spaanse en met Nederlandse teksten. Marc Bischoff schreef een solo pianostuk, geënt op de Afro-Cubaanse muziektraditie. En het trio Forró das Flores componeerde stukken met elementen uit de verschillende stijlen van de muziek uit Noordoost-Brazilië.

Mail ons uw Buma/Stemra-nummer!

Mail ons uw Buma/Stemra-nummer! Leden van Ntb/Kunstenbond die (tevens) actief zijn als muzikauteur zijn aangesloten bij de VCTN. Voor 'erkenning' van de VCTN vraagt Buma/Stemra ons (jaarlijks) een ledenlijst met Buma/Stemra-nummers van de leden aan te leveren aan een onafhankelijke instantie, die deze gegevens vertrouwelijk zal behandelen. Wij vragen onze leden, voor zover zij dat nog niet gedaan hebben, ons daartoe hun 7-cijferige (!) Buma/Stemra-relatienummer te mailen en onze inzet voor een sterkere positie voor auteurs en een beter Buma/Stemra te steunen.

AL 35 JAAR
HET INSTRUMENT
VOOR

wereld
faam

“

Ik speelde al jaren veel op deze elegante contrabas. Fantastisch dat ik haar nu van het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds in bruikleen heb. Sinds 2016 toeren *The English Lady* en ik samen de hele wereld over. — Uxía Martínez Botana

LEES ALLE JUBILEUMVERHALEN OP
MUZIEKINSTRUMENTENFONDS.NL/35JAAR

AL 35 JAAR
HET INSTRUMENT
VOOR SUCCES

column

Ritmundo

Stan Rijken

9/11 ALS METRUM

Hoe de muziekgeschiedenis telkens wordt herschreven, en onze herinnering vervaagt, is een verhaal apart. Dankzij oud vinyl valt een nieuw verhaal te construeren.

Zelfs cultuurpolitieke bewegingen zijn onderhevig aan klimaatverandering. Veroorzaakt #MeToo en Black Lives Matter een plotse omslag in ons denken, ook historische gebeurtenissen kunnen zo'n effect sorteren. Zij het met betrekking tot 9/11 in negatieve zin. Immers, tot 2001 symboliseerde deze datum niet de aanslagen op het World Trade Centre in New York, maar de – daardoor bijna vergeten – militaire coup van generaal Pinochet in Chili. Met Salvador Allende kreeg het land in 1970 voor het eerst een democratisch gekozen socialistische president. Op 11 september 1973 eindigde daar, met steun van de Amerikaanse CIA, de democratie.

Dat was vijftig jaar later, in het najaar van 2023, aanleiding voor diverse herdenkingen. Zoals georganiseerd door de groep Amankay, bestaande uit Chileense muzikanten die wegens censuur hun land ontvluchtten en in Nederland belandden. Reden? Ze speelden op traditionele Andes-instrumenten, en coverden zelfs verboden Beatles-songs. Van 1976 tot hun opheffing in 1981 groeide Amankay uit tot het boegbeeld van alle protesten tegen Pinochet en andere dictaturen: “Muziek biedt geen oplossing voor conflicten, maar kan wel bijdragen aan de discussie daarover,” aldus de groep. “Het was een hele actieve tijd, we werden overal uitgenodigd. Openluchtmanifestaties, solidariteitsbijeenkomsten, noem maar op.” Dit najaar toert dit legendarisch ensemble voor het laatst door Nederland en Chili.

Als fervent *cratedigger* struin ik stevast door platenbakken die, onderop weggemoffeld, een andere dan de doorsnee popwereld openbaren.

Voor 2 euro maak je kennis met repertoire dat vinylzaken moeilijk kunnen plaatsen. Zoals de Nueva Canción van Victor Jara en Violeta Parra, de Varagram-elpees De Speer van het Volk (1978) en Hart voor Chili (1977). Of de elpee Het Chileense Volk Wint (1974), een band aid-project avant la date van Vlaamse & Nederlandse theatermakers.

Tezamen bieden zulke vinyl-vondsten een zeldzame impressie van wat er destijds gaande was. Tegelijkertijd ook een terugblik op een veronachtzaamde periode uit de recente muziekgeschiedenis. Een gistende tijd van politieke ballingen die zich in de jaren '60 en '70 hier vestigden. Het begrip asielzoeker bezat toen nog een geheel andere lading. Dictaturen in Afrika (Angola, Mozambique, Zuid-Afrika), Europa (Griekenland, Portugal, Spanje) en Latijns-Amerika (Argentinië, Brazilië, Chili) brachten een culturele migratiestroom op gang, waaronder talloze muzikanten. Zo vestigden Mercedes Sosa en Atahualpa Yupanqui uit Argentinië zich in Parijs, Caetano Veloso verwisselde Rio voor Londen en Manos Hadjidakis zijn Athene voor New York. Naar Amsterdam kwamen de Chilenen Renato Freygang, Ricardo Mendeville en Patricio Wang. Met de Nederlandse zangeres Winanda van Vliet vormden zij Amankay. Ondertussen volgde Wang muziekonderwijs bij Louis Andriessen aan het Haags Conservatorium. Mede dankzij hem incorporeerde Andriessen de quena en zampoña ('panfluiten') in zijn werk. Andersom verwerkte Wang de minimal-invloeden van zijn leermeester in eigen composities voor dans, film en theater. Over muziek educatie gesproken: dat fascinerend verhaal valt te lezen in zijn biografie *Muziek in Ballingschap, Chili-Nederland. 1973-2023*. En hoe al die 'dissidenten'-muziek destijds klonk, check: https://www.concertzender.nl/programma/ritmundo_732082/

Stan Rijken is muziekjournalist, programmamaker en deejay
www.concertzender.nl/programma/ritmundo_720657/

Een dagelijkse masterclass

Jeugdorkesten krijgen een steeds belangrijker rol bij de ontwikkeling van jonge talentvolle musici. Conservatoria hebben eigen bigbands maar ook gerenommeerde ensembles zoals het Nederlands Blazers Ensemble en het Metropole Orkest hebben een 'eigen' jeugdorkest waar musici worden klaargestoomd voor de harde beroepspraktijk.

Door Nelleke Slot

Het Nationaal Jeugd Jazz Orkest (NJJO) is niet gelieerd aan een bestaand ensemble. Grote inspiratiebron waren de vele jeugd bigbands van Muziekschool Amsterdam onder de bezielende leiding van de helaas te jong overleden jazzmusicus en orkest-leider Peter Guidi. Ntb-belan-genbehartiger Anita Verheggen nam in 2006, samen met Guidi, het initiatief voor de oprichting van de nationale bigband NJJO die wordt samengesteld uit

toptalenten van de Nederlandse conservatoria. Inmiddels staat het NJJO aan de vooravond van haar 8e editie o.l.v. trompettist Maite Hontelé. Verheggen over het (artistieke) concept: 'Het NJJO wisselt iedere twee jaar van bezetting en artistiek leider/dirigent. Elke nieuwe dirigent kiezen we zorgvuldig uit want je neemt nogal wat op je schouders met een orkest van 20 jonge ambitieuze musici. Je moet het echt harstikke leuk vinden om je

kennis en kunde over te brengen op jonge mensen en je enthousiasme moet aanstekelijk zijn. Een eigen artistieke visie over het te spelen repertoire, grote muzikale vaardigheden en een reputatie die jonge musici en podiumprogrammeurs aanspreekt zijn een absolute vereiste.'

NJJO goes mambo!

Met Hontelé dompelt het orkest zich onder in de Latijns-Amerikaanse muziek onder het motto:

'NJJO goes mambo!' Verheggen: 'Bij iedere editie worden er speciaal voor het NJJO composities en arrangementen geschreven; dat is ook nu weer het geval. Iedere sectie van het orkest heeft een eigen sectiecoach. Dit keer wordt de ritmesectie gecoacht door drummer/percussionist Lucas van Merwijk, terwijl zangeres Izaline Callister de zangcoaching voor haar rekening neemt. Dat zijn, net als Hontelé, topmusici die het klappen van de zweep kennen.' Het orkest gaat op tournee langs Nederlandse festivals en clubs maar er staat ook een tournee door Indonesië gepland op uitnodiging van de Nederlandse ambassade. Een 'live changing event' voor de musici volgens producent en orkestmanager Cees Gog, die al vanaf het prille begin voor het NJJO werkt: 'Ik heb het geluk om veel met jonge talenten te werken en vaak doen die aan meerdere projecten mee. Het talent en de muzikale vaardigheden zijn er al, maar je moet uitdagingen aangaan en je onderdompelen in muzikale interacties met leeftijdsgenoten om je eigen muzikale identiteit te ontwikkelen. Zo ontdek je ook welke muziek het beste bij je past en ga je samenwerkingen aan die toekomstgericht zijn. Je

identiteit kun je alleen ontwikkelen als je in staat bent om keuzes te maken. Samenwerking met leeftijdsgenoten stimuleert dat proces en een eigen muzikale identiteit stelt je weer in staat om je eigen muziek te schrijven.' De invloed van een artistiek leider op dat ontwikkelingsproces is volgens Gog niet te onderschatten. 'Je werkt bijna twee jaar met elkaar samen en de artistiek leider is de inspirator bij uitstek waar de orkestleden tegenop kijken. Je hebt een dagelijkse masterclass: hoe gaat de artistiek leider om met het materiaal, met het spelen en met een privé-situatie? Je zit in een band met iemand van het hoogste niveau aan wie je alles kunt vragen, waar je daadwerke-

lijk mee samenspeelt en (inter)nationaal toert. Je neemt over wat je over wilt nemen en mag zelf werk inbrengen. Bovendien raakt zo'n tournee door Indonesië je ook op persoonlijk vlak. Je reist naar de andere kant van de wereld waar het publiek net zo enthousiast reageert op je muziek; zonder familie maar met een enthousiaste groep musici die van elkaar geniet in een tropische setting. Dat verandert mensen.'

Aan de wieg

Gog werkt ook voor het Jong Metropole waar jonge talenten enkele weken samenwerken en op tournee gaan. Hoewel de samenwerking van kortere duur is dan bij het NJJO ziet hij er dezelfde processen. 'Daar zie je weer iets bijzonders gebeuren door het repertoire. Fantastisch dat de musici een eigen identiteit kunnen ontwikkelen op het scheidsvlak van klassiek en jazz.'

In hoeverre de deelname aan een jeugdorkest bijdraagt aan een succesvolle carrière valt niet exact te meten maar Verheggen volgt graag de ontwikkeling van de NJJO-alumni. 'Kika Sprangers, Jasper van Damme, Anne Serieuse, Jermaine Kanbier en Jaïnda Buiters, ze zaten allemaal in het NJJO en hebben daar hun talent en netwerk kunnen ontwikkelen. Sommige artistieke leiders hebben hun samenwerking met een orkestlid voortgezet, zoals Eric Vloeimans met gitarist Jorrit Westerhof en Martin Fondse met saxofonist Kika Sprangers. Het 'Meester en Gezel-principe' wordt ook na de orkestperiode voortgezet en dat is fantastisch.'

MUZIEK-EDUCATIE

Mooie kop zonder wortels

Nederland heeft een groot knap, en topzwaar hoofd, zonder lichaam, benen of voeten in de aarde. Dat is althans hoe ik zie dat de subsidie verdeeld wordt in onze kunsteducatie. Het grote knappe hoofd in de muziek bestaat uit onze internationaal geroemde conservatoria en kunstopleidingen.

Het missende onderlijf is de vooreducatie in Nederland. Onze muziekscholen zijn gedecimeerd sinds het desastreuze beleid van Halbe Zijlstra en het treurige resultaat van deze structurele bezuinigingen op onze sector is 11 jaar later overal zichtbaar.

Het merendeel van de lokale muziekscholen heeft zijn deuren moeten sluiten.

Muziekonderwijs op lagere scholen en middelbare scholen bestaat vrijwel niet meer.

Zo ontstaat de bizarre situatie dat in Nederland opgegroeide studenten momenteel op een groot deel van onze eigen conservatoria grof in de minderheid zijn. Dit geldt vooral voor onze belangrijkste randstedelijke conservatoria (en Groningen), waar het aandeel in Nederland opgegroeide studenten tussen de 5% en de 25% schommelt.

In vele ons omringende landen is er wel in muziekonderwijs op basis- en middelbare scholen geïnvesteerd en is muziekonderwijs op lokale muziekscho-

len niet twee keer zo duur als bijvoorbeeld voetbaltraining. Dat maakt het gemiddelde niveau van de auditerende internationale studenten significant hoger dan het onze.

Balans is zoek

Door het missen van subsidie voor ons 'onderlijf' komen in Nederland opgroeiende studenten er nauwelijks meer tussen op tertiaire kunstopleidingen in eigen land, de noeste arbeid van enkele vooropleidingen van onze conservatoria ten spijt. Bovendien bereiken die vooropleidingen voornamelijk onze witte hoogopgeleide laag van de bevolking, die geld over hebben voor privé-muziekonderwijs voor hun kinderen. Ondertussen wordt het belastinggeld van Nederlanders geïnvesteerd in het opleiden van getalenteerde internationale studenten, die ondanks het feit dat ze uiteraard een zak geld binnenbrengen voor het bekostigen van hun opleiding, in het leeuwendeel van de gevallen

uiteindelijk niet in Nederland blijven na het afronden van hun studie, en daardoor op lange termijn niet bijdragen aan het Nederlandse ecosysteem. Een hoog niveau en het internationaal aanzien van onze opleidingen is uiteraard belangrijk, en een gemaakte studentenbevolking muzikaal waardevol, maar de broodnodige balans is al jaren volledig zoek.

Ik pleit daarom voor een betere balans op alle conservatoria tussen Nederlandse en internationale studenten waarbij de internationale leerlingen die hier komen studeren tevens verplicht gesteld worden zich de Nederlandse taal eigen te maken. Dat helpt deze studenten niet alleen om zich hier meer thuis te voelen maar verhoogt tevens hun kans op werkgelegenheid, waardoor ze beter in staat zullen zijn om deel te nemen aan de samenleving van het land dat in hun educatie geïnvesteerd heeft. Leerlingen die nu studeren

zouden wel grootscheeps ingezet kunnen worden op nieuwe gesubsidieerde muziekscholen en voor muziekeducatie in het basis- en middelbaar onderwijs – hiervoor moet je echter wel Nederlands kunnen spreken(!)

Oplossingen zoeken

Subsidie die begint bij de voeten en via de onderbuik de knappe kop bereikt, is waar we naar zouden moeten streven. Anders hebben we straks letterlijk geen poot om op te staan. Kinderen die naar de muziekschool gaan worden niet allemaal musicus, maar zijn tevens een belangrijk deel van de mensen die later concertzalen gaan bevolken. Zo plant het lager muziekonderwijs ook elders in ons ecosysteem zaadjes. Met de muzieksubsidie moet het Rijk dus 'vanaf de bodem' investeren – zodat muziek in alle hoeken van Nederland weer kan gaan groeien en bloeien en onze internationaal geroemde conservatoria niet ten ondergaan aan de nieuwe maatregelen van de landelijke

politiek. De regering heeft vastomlijnde plannen om de influx van internationale studenten aan banden te leggen vanaf september 2024.

Onze conservatoria zouden ook naar concrete oplossingen kunnen zoeken, bijvoorbeeld: studenten tevens opleiden tot muziekdocent i.p.v. louter en alleen tot uitvoerend musicus. Het afleveren van grote aantallen uitvoerende musici sluit niet aan op de realiteit van de huidige werkgelegenheid. Dat zou kunnen veranderen als we meer mensen kunnen enthousiasmeren voor muziek – en dat begint allemaal in de kern met goed muziekonderwijs. Investeren in goede docenten is dus geen overbodige luxe, maar bittere noodzaak om het niveau van aanstormend Nederlands talent ontwikkelen.

Wellicht kunnen conservatoriumleerlingen in de conservatoriumgebouwen waar zij les krijgen kinderen muzieklles gaan geven? Of alle studenten

verplicht stellen twee jaar lang les te geven als onderdeel van het studiecursus waarbij ruimtes op conservatoria in de naschoolse uren benut kunnen worden? Misschien alle studenten verplicht stage laten lopen op lagere en middelbare scholen in de regio waar ze studeren, waardoor véél meer

jonge mensen met muziekonderwijs in aanraking komen, want een ding is zeker: als we niet *out of the box* gaan denken en met spoed iets structureel veranderen aan de opbouw en influx van studenten uit Nederland zou ons dit wel eens onze prachtige kop kunnen kosten.

Fleurine Verloop
Voorzitter BiMpro www.BiMpro.nl
President Voice for Jazzmusicians in Europe www.vjme.eu

Producer raken Dra Smit geeft voorlichting over muziekproducties. Dus over zaken als opnametechniek, rechten, contractvormen, exploitatie etc. Leden van Ntb/Kunstenbond en VCTN kunnen hem op maandag en dinsdag benaderen met al hun vragen op dit gebied. Veel van de gestelde vragen komen steeds weer terug. Een aantal hiervan beantwoordt hij in deze rubriek.

Eerste Hulp Bij Opnamen

Waar kan ik muziekproductie leren?

A: Muziekproductie is kort door de bocht het proces van opnemen, mixen en masteren van muziek. Het is een complexe taak die veel technische en creatieve vaardigheden vereist. In Nederland zijn er tal van cursussen en opleidingen beschikbaar voor zowel beginnende als gevorderde muzikanten, technici en producers. Deze worden aangeboden door leerinstellingen uit het hoger en middelbaar onderwijs, universiteiten en privé-instellingen. Daarnaast zijn er internationaal ook veel onlinecursussen en een-op-eenlessen beschikbaar op platformen als Zoom, YouTube, Skillshare, Patreon en Discord. Er zijn dus veel verschillende manieren om muziekproductie te leren, hieronder een paar opties:

Professionele dagopleidingen

De meest uitgebreide professionele opleidingen voor muziekproductie worden gegeven aan universiteiten, conservatoria, hogescholen en privé-instellingen. Deze opleidingen zijn meestal twee tot vier jaar lang en omvatten onderwerpen zoals geluidstheorie, akoestiek, audiotechniek, opname- en mixtechnieken, muziekcompositie en arrangement, MIDI-gebruik en digitale audiowerkstations (DAW's). Je kunt dit soort dagonderwijs in Nederland vinden bij o.a. SAE, Fontys Academy of the Arts (en de Rockacademie), Herman Brood Academie, ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, HKU Utrecht, Codarts Rotterdam, diverse ROC's en het Conservatorium van Amsterdam.

Deze instellingen bieden een breed scala aan cursussen, van korte workshops tot meerjarige opleidingen. Ze zijn gericht op het leren van de technische aspecten zoals het gebruik van software, hardware en apparatuur. Er zijn echter ook cursussen die meer gericht zijn op het ontwikkelen van creatieve vaardigheden, zoals het schrijven, het componeren en het arrangeren van muziek.

Online cursussen

Online cursussen zijn meestal veel goedkoper dan professionele

opleidingen en je kunt ze in je eigen tempo volgen. Veel online cursussen worden gegeven door ervaren muziekproducers en bestrijken een breed vlak aan onderwerpen. Vaak word je lekker gemaakt met gratis video's die een paar losse onderdelen van het productieproces uitgebreid behandelen. De bedoeling is je te verleiden de betaalde uitgebreide cursus aan te schaffen. Bekende voorbeelden hiervan zijn 'Everything Music' van Rick Beato, 'Produce Like A Pro' van Warren Huart en 'In The Mix' van Andrew Huang.

Welke opleiding is het beste voor mij?

De beste opleiding hangt af van je individuele behoeften en budget. Als je een serieuze carrière in de muziekproductie nastreeft, dan is een professionele opleiding aan een universiteit, conservatorium of hogeschool een goede optie. Als je echter gewoon je hobby wilt uitbreiden, of als je simpelweg geen budget hebt, dan is een online cursus een goed alternatief. Ook kun je proberen stage te lopen in een bestaande opnamestudio, in de praktijk leer je namelijk het snelst. Er zijn echter niet zoveel professionele studio's meer over in Nederland. In dat kader: de beroemde Wisseloordstudio's hebben ook een opleiding onder de naam Wisseloord Academy. De kosten van de cursussen variëren afhankelijk van de instelling en de duur van de cursus. De langere cursussen zijn meestal vrij prijzig. Denk aan een aantal duizenden euro's. De kortere cursussen en een-op-een online lessen zijn echter zeer betaalbaar en zijn vaak een goede investering voor als je je verder wilt ontwikkelen in muziekproductie.

Uiteindelijk zul je het geleerde in de praktijk moeten brengen. Dat betekent dat je met vallen en opstaan gewoon veel ervaring dient op te doen. Zoals gezegd is muziekproductie een complex proces waar niet alleen technische factoren een rol spelen maar ook muzikaal gevoel, het werken met mensen, doorzettingsvermogen en last but not least veel plezier, want muziek wordt niet gewerkt maar gespeeld!

Wat zit er in jouw koffertje voor 2024? Laat je administratie geen belasting zijn!

Artiestenverloningen

Daar zit muziek in!

www.artiestenverloningen.nl · 0345-524404 · info@artiestenverloningen.nl

Verkiezingen op komst

Het zal niemand ontgaan zijn: op 22 november zijn er Tweede Kamerverkiezingen. De Kunstenbond volgt dit proces op de voet en lobbyt met de leden van de Kunstenbond voor meer fair practice en een veilige werkvloer. Onder de noemer 'Verkiezingen op komst' berichten we hier over.

Door Peter van den Bunder

Deze zomer hebben partijen en personen zich gebogen over meedoen, kandidaten en programma. De Kunstenbond heeft inbreng geleverd bij de programmacommissies. Wij willen dat er geïnvesteerd wordt in fair pay, en dat het verplicht wordt om dit toe te passen. En dat cultuur verankerd wordt in de wet, er verplicht collectief beheer komt van auteursrechtelijk materiaal online en een investeringsplicht in cultureel aanbod. Ook moet de arbeidsmarkt verbeterd worden en het lage btw-tarief behouden!

Politieke trends: wat valt op

Inmiddels zijn de meeste concept-partijprogramma's gepubliceerd, lijsttrekkers bekend en partijcongressen gepland waarop de leden het laatste woord kunnen geven. Van de grotere partijen hebben alleen D66 en Nieuw Sociaal Contract, de partij van Pieter Omtzigt, nog geen conceptprogramma gepubliceerd. Er zijn twee duidelijke nieuwe trends waar te nemen als je de conceptprogramma's leest en luistert naar wat de lijsttrekkers zeggen.

Trend 1: volkscultuur

De VVD wil dat volkscultuur een volwaardig onderdeel wordt van de culturele basisinfrastructuur. Het CDA wil ook verbreden: van carnaval tot caribidschieten, van Parade tot Paasvuur, van het Concertgebouw tot de fanfare in het dorp. Een sterke stedelijke of regionale identiteit verrijkt het gevoel dat je ergens thuishoort. De BBB verbindt net als het CDA-identiteit, regio en cultuur aan elkaar. Mensen noemen zichzelf 'Achterhoeker' of 'Tukker' of 'Zaankanter', mensen voelen zich verbonden in hun culturele identiteit. Deze verbinding zie je terug in de rijke

tradities van het caribidschieten in Noord-oost-Nederland, de dorpskermissen, het carnaval in Brabant en Limburg.

Trend 2: de regio

Het politieke draagvlak voor meer focus op cultuur is de regio is groot. De SP wil zorgen voor een eerlijke spreiding van cultuursubsidies over het land. De VVD wil een bibliotheekvoorziening in elke gemeente, net als PvdA en GroenLinks. Het CDA willen daarom een goede regionale verdeling van aanbod en middelen en de regionale journalistiek en de regionale omroepen versterken. In 2020 pleitte Pieter Omtzigt bij de besluitvorming over de BIS 2021-2025 namens het CDA nadrukkelijk voor betere spreiding van cultuursubsidies. En in zijn partij zit het regio-denken diep verankerd, een van zijn voorstellen is aanpassing van het kiesstelsel om betere vertegenwoordiging van regionale parlementariërs te borgen. PvdA en GroenLinks hechten grote waarde aan regionale spreiding van culturele voorzieningen en subsidies. Volt verbindt het thema gelijkheid aan de regio en wil gelijke kansen en welvaart in elke regio. Om die gelijke kansen mogelijk te maken wil Volt investeren. Daarboven wil Volt bij het verdelen van gelden over regio's dat de spreiding van onderwijs, zorg, werk, cultuur en publieke diensten zo ingericht wordt, dat deze voor iedereen in Nederland goed toegankelijk zijn.

Fair practice

Naast deze nieuwe trends blijven de meer bekende politieke lijnen bestaan. De linkse en progressieve partijen maken zich sterk voor eerlijke beloning en betaling. Ook breken

deze partijen een lans voor meer cultuur in de klas en een betere samenwerking van de culturele sector met het onderwijs. De rechtse en conservatieve partijen doen dat voor ondernemerschap. JA21 verwoordt dit het duidelijkst: wie nu kunst maakt, kan met de aantrekkelijke plannen van JA21 voor ondernemers een prima praktijk opzetten, maar wie niet voldoende kaartjes of kunstwerken verkoopt, zal er niet van rondkomen. Daarnaast zijn deze partijen kritisch op het geld dat naar de publieke omroep gaat.

Wat verder opvalt

Er ook losse punten die het vermelden waard zijn. BBB heeft een goed punt: 'Er gaat meer geld naar kleine organisaties die niet door de bureaucratie van subsidieverlening heen komen'. De partij wil speciale regelingen voor kleine organisaties om subsidie te kunnen krijgen zonder dure onderzoeken of analyses te hoeven leveren. De VVD wil ingrijpen in de markt en woerkerhandel bij ticketverkoop aanpakken. Wat de VVD betreft mogen tussenhandelaren een maximumpercentage op de vraagprijzen verdienen. Ze willen er wel voor zorgen ervoor dat tickethandel via onafhankelijke platformen mogelijk blijft. De SP lanceert een investeringsfonds om kunst- en cultuur te ondersteunen, voor kunstenaars en muzikanten van Nederlandse bodem om zo ook kleinere podia op te houden. Volt wil erfoegd, musea en culturele instellingen gratis voor iedereen onder de 26 jaar, zoals ook in Frankrijk het geval is. Zo wil Volt kunst en cultuur laagdrempelig en bereikbaar maken voor iedereen, ongeacht sociaaleconomische status. Er valt wat te kiezen op 22 november!

Update Ketentafel Popmuziek

Op het VNPF-congres van 18 september jl. is bij een van de vele panels een update verstrekt door de ketentafel freelance popmusici, waar ook door Ntb/Kunstenbond-vertegenwoordigers wordt toegewerkt naar fair pay op de Nederlandse poppodia. Het panel had als titel: 'Hoe staat het met fair pay? Is die 7,8 miljoen al boven water?', daarmee verwijzend naar het rapport 'De kloof tussen inzet en inkomsten van popmuzikanten'.

Door Will Maas

Uit het rapport blijkt dat het genoemde (nog te indexeren) bedrag nodig is om popmuziekacts die zich bevinden in fase 1 (Upcoming) en fase 2 (Developing) een eerlijke beloning te

geven wanneer zij optreden op een gesubsidieerd poppodium. Namens de ketentafel waren in het panel vertegenwoordigd: Jolanda Beyer (Patronaat), Rita Zipora (BAM!/Popauteurs),

Will Maas (Ntb/Kunstenbond en Noud van de Rhee (Platform Acct)). Het panel werd gehost door Bastiaan Vinkenburg van onderzoeksbureau Berenschot. Tijdens het panel werd een haalbaarheidsonderzoek aangekondigd naar een idee om structureel een deel van het benodigde geld te genereren. De ketentafel gaat laten onderzoeken of het mogelijk is een systeem te ontwikkelen waarbij via een kleine percentuele toeslag op de servicekosten van optredens geld vrij wordt gemaakt, dat via een fonds verdeeld zou kunnen worden onder de muzikanten die daar volgens 'De Kloof' recht op zouden hebben. Het idee is dat de overheid de opbrengst

van zo'n toeslag zou moeten kunnen matchen met hetzelfde, of liefst een hoger, bedrag. Onderzocht zal moeten worden: 1. Van wie komt het geld? 2. Via wie komt het binnen? 3. Door wie wordt het verdeeld? 4. Aan wie komt het toe? Tijdens het panel werd het door Ntb/Kunstenbond ontwikkelde Nationaal Podiumplan genoemd als mogelijk fonds om mee te helpen dit plan uit te voeren. Tevens wordt bekeken of het mogelijk is al in 2024 te starten met een pilot. Tijdens en na het panel werd positief gereageerd op het idee. Het valt op dat steeds meer stakeholders in de popmuziek begrijpen dat het niet langer zo kan zijn dat er voor professionele acts geen professionele gages betaald worden. Zeker niet op podia die door de overheid gesubsidieerd worden.

- ingezonden mededeling -

World music forum

open source network
for the dutch world music industry

consulting, promotion
research & policy development
World Blend Café network meetings

Dutch World Directory guide for world music in the Netherlands

worldmusicforum.nl

Nieuwe muziek uitbrengen?

Wij zijn trots op de Nederlandse muzieksector en zijn muzikanten en producenten. Met de kracht van muziek weten zij mensen te vermaken, te inspireren en te raken. Daarom stimuleren wij het maken van nieuwe muziek met het Sena Muziekproductiefonds. Wil je nieuwe muziek uitbrengen, maar mis je de financiële middelen? Dan is dit fonds iets voor jou. Het kan je net dat ene duwtje in de rug geven dat nodig is voor de volgende stap in jouw muzikale loopbaan.

sena.nl/muziekproductiefonds

DE FAVORIETE COMPOSITIE VAN...

IMKE MURIËL VAN HERK, CULTUREEL MARKETEER,
VOORZITTER VAKGROEP KUNSTEDUCATIE VAN DE KUNSTENBOND

'Ik ben best wel een omnivoor qua muziek. Ik luister naar allerlei stijlen, met als basis klassiek. Vanaf mijn zesde kreeg ik vioolles bij iemand thuis. Iemand van de oude stempel, maar een uitstekende docent. Ze daagde mij altijd uit om het gevoel op te zoeken in een muziekstuk, hoe moeilijk de noten ook waren: wat voor verhaal hoor jij in dat stuk?

Dat gevoel zit 'm in de intensiteit. Ik keek als kind hoe violisten met de muziek meebewogen. Dat wilde ik ook. Als iemand dat doet, komt het bij de luisteraar zóveel meer over. Het gaat om de overdracht van een bepaald verhaal in een song of in een muziekstuk.

Als ik een favoriete compositie moet kiezen, leg ik een lijntje naar een theaterperformer: Wende. Als ik iemand het meest bewonder in de muziekwereld dan is zij dat. Sinds ik haar op de middelbare school ontdekte via een vriendinnetje heb ik haar ontzettend vaak zien optreden, in totaal verschillende stijlen. Vaak met dat stukje klassiek erbij. Ze heeft misschien niet eens de beste stem, maar het is de combinatie van dat klassieke met de hartstochtelijke manier waarop zij een tekst overbrengt die mij grijpt. Ook bij een Frans chanson waarvan ik niet precies weet wat ze zingt, heeft ze me, zeg maar. Er is één song die me, de eerste keer al, ongelooflijk raakte: *De Wereld Beweegt*. Er zit een gigantisch strijkorkest achter. Dat is weer die combinatie van klassiek, een sterke tekst en de intensiteit als performer die mij echt even vastzetten. Ze won er de Annie MG Schmidtprijs mee in 2008. Als middelbaar scholier heb ik 'm op een talentenjacht gezongen. Samen met een vriendin had ik er een klein-kunstprogrammaatje omheen gemaakt, we wonnen er het Haarlems Interscholair Toernooi mee in het Patronaat. Het is een song die al jaren met mij meegaat en die aan een artiest hangt die ik nog steeds bewonder. Ze heeft het onder meer uitgevoerd met het Metropole

Orkest en met Amsterdam Sinfonietta, maar ook in een meer elektroversie met arrangementen van Joost van den Broek. Het lied zelf heeft dus ook 'bewogen'. De tekst gaat over een wereld die maar doorraast en mensen die niet meekunnen. Mensen die vallen, mensen die achterblijven. Dat is nog steeds actueel. Neem de versie met band en strijkers tijdens haar theaterconcert in Carré, uit 2010. Die hectische, zenuwslopende geluiden zeggen iets over de gekte waarin we soms leven. Ik hoor het graag keihard, het liefst live. Ik wil erbij zijn. Wende heeft mij geleid in mijn muziek-

keuzes, door haar heb ik echt nieuwe dingen ontdekt. Zij heeft zich zó ontwikkeld door de jaren heen en zij weet zich steeds weer opnieuw uit te vinden. Nu gebruikt ze juist weer elektronica en is zij een nieuwe generatie aan het coachen, zoals S10 en Froukje. Ik vind Froukje's teksten ook fantastisch. In *Wende's Kaleidoscoop* zag ik De Staat met cello-begeleiding. Karakter, intensiteit, goeie teksten, theatraaliteit: dát is wat mij boeit in muziek. Ik stream veel, maar van Wende heb ik alle platen en cd's. Ik heb erg veel zin in haar nieuwe album *Sterrenlopen* dat in september uitkomt.'

DeWolff wint de Gouden Notekraker 2023

My Baby steelt de show

Met de Gouden Notekraker wordt al bijna 50 jaar de kwaliteit en diversiteit van de Nederlandse livemuziek gevierd. Het is een prijs van collega's voor collega's. De Gouden Notekraker 2023 werd toegekend aan DeWolff als band met de meest bijzondere en invloedrijke live prestaties van het afgelopen seizoen.

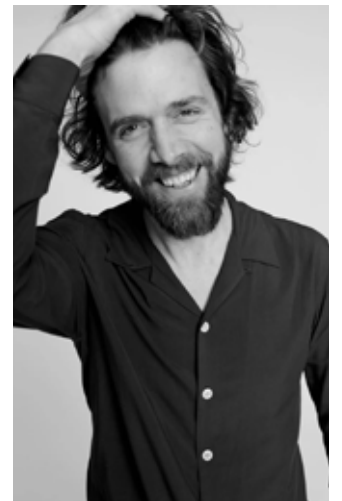
Door Anita Verheggen foto's: ArjenJan Stada

Veelbelovende nieuwkomer en smaakmaker zangeres Bente ontving de Zilveren Notekraker 2023. De Humble Heroes Award werd uitgereikt aan een voor het grote publiek onbekende, maar invloedrijke sessiemuzikant: drummer Bram van den Berg, op dit moment de drummer van U2. Zijn avontuur spreekt tot de ver-

beelding, inspireert collega's en geeft een prachtige boodschap af. Er kan altijd van alles, mits je goed bent in je werk, positief in het leven staat en alle kwaliteiten in huis hebt die nodig zijn. Zowel DeWolff als Van den Berg verbleven in de USA tijdens het Notekraker-event en spraken het publiek via een videoboodschap

toe. Maar gelukkig viel er voor het in grote getale aanwezige publiek genoeg te genieten van de uitstekende live muziek van Bente, een All Star Humble Heroes Band, het kwartet van Marieke de Bruijn met gastzangers en het powertrio My Baby. De Gouden Notekraker is een initiatief van de Nederlandse

Toonkunstenaars Bond (Ntb). In 1974 begonnen als het sluitstuk van de campagne 'Beter uit met levende muziek', is de Gouden Notekraker uitgegroeid tot dé prijs voor de beste live prestatie in Nederland. Een overzicht van de winnaars van 1974 tot en met 2022 is te vinden op www.goudennotekraker.nl

Bente, winnaar Zilveren Notekraker en Bram van den Berg, winnaar Humble Heroes Award

Steffen Morrison, gastzanger van de Humble Heroes All Star Band

Cato van Dijk van My Baby

Kunstmatige intelligentie roept interessante juridische vragen op

Zelflerende machines

tekst: Bjorn Schipper illustratie: Robert Swart

Kunstmatige intelligentie oftewel Artificial Intelligence (AI) is nu al niet meer weg te denken. In het afgelopen jaar stond dit technologische fenomeen meer dan eens centraal in de mediaberichtgeving. Of het nu gaat over de duistere kanten van generatieve AI – ‘AI is een nieuw gevaarlijk wapen en vormt een existentiële bedreiging voor de mensheid’ – of de onbegrensde mogelijkheden van de toepassing van deze technologische ‘zelflerende machines’ bij het maken van creaties, AI gaat in onze mensenlevens een steeds belangrijkere rol spelen. In deze bijdrage voor *Muziekwereld* ga ik in op een aantal juridische aspecten van AI die met name voor de muzieksector van belang kunnen zijn.

ALAI Parijs (2023)

Directe aanleiding om over kunstmatige intelligentie te schrijven is mijn deelname aan het wetenschappelijke ALAI Congres¹, dat op 22 en 23 juni 2023 in Parijs plaatsvond en volledig in het teken stond van de auteursrechtelijke aspecten van AI. Tijdens het congres gingen auteursrechtsspecialisten van over de hele wereld met elkaar in gesprek over de implicaties van AI op het auteursrecht en de naburige rechten. Vele deelnemende juristen staan in hun eigen land aan de wieg van toekomstige wet- en regelgeving om de toepassing van AI te reguleren, meer in het bijzonder binnen de kaders van het auteursrecht en de naburige rechten. Hierna zal ik aan de hand van de invoer (‘input’) en uitvoer (‘output’) bij toepassing van generatieve AI een aantal juridische deelvragen aanstippen.

Invoer (‘input’)

De eerste dag van het ALAI congres stond volledig in het teken van de invoer van informatie bij de toepassing van AI, ook wel ‘upstream’ of ‘input’ genoemd. Bekende AI programma’s als ChatGPT, DALL-E en Midjourney worden gevoed en maken gebruik van datasets met reeds bestaande informatie, waaronder grote hoeveelheden teksten, foto’s, filmpjes en audio die van het internet afkomstig zijn. Op basis van deze bron-

informatie kan het AI-programma bij een specifieke vraag of instructie gericht aan de slag om iets te genereren, bijvoorbeeld een tekst of illustratie. Als de Franse DJ en producer David Guetta aan een AI-programma vraagt om een nieuwe muziekopname te creëren louter gebaseerd op het reeds bestaande muzikale oeuvre van rapper Eminem, met een stem die lijkt op die van de rapper, maakt het AI-programma gebruik van alle relevante basisinformatie van Eminem’s muziek om tot een ‘nieuwe’ muziekopname te komen, die we in dit voorbeeld een ‘Eminem-alike’ zouden kunnen noemen. David Guetta heeft daarmee met toepassing van AI een nieuwe muziekopname geproduceerd geheel in de stijl en met een op de stem van Eminem gelijkende stem en deze muziekopname vervolgens afgespeeld tijdens een van zijn DJ-optredens. Toch heeft David Guetta zelf strikt genomen niets van de muziek van Eminem gebruikt, er is feitelijk niets van Eminem overgenomen, de nieuwe muziekopname is geïnspireerd op de muziek van Eminem en lijkt daarmee alleen auditief een ‘echt’ nummer van Eminem te zijn. Er wordt ook wel gezegd dat David Guetta hiermee qua stem een deepfake van de stem van Eminem heeft geproduceerd². Een ander recent voorbeeld van door kunstmatige intelligentie gemaakte muziek is de muziekopname *Heart on My Sleeve*, met stem-alikes van Drake en the Weeknd³. De

artieste Grimes draait het om en heeft haar stemgeluid middels stemlicenties ter beschikking gesteld voor muziekproductie met behulp van toepassing van generatieve AI⁴.

De back-catalogue van Eminem bestaande uit zijn muziekwerken, muziekopnamen en stem (als onderdeel van zijn muzikale uitvoeringen vastgelegd in de muziekopnamen), behoren tot de eerder genoemde input van de ‘zelflerende machines’. Op dit moment beschikken producenten van AI-programma’s al over gigantische datasets met content die is gebruikt om generatieve AI met informatie te voeden om het zelflerend vermogen te trainen. Deze content is gewoon online beschikbaar en daar hebben producenten van AI dankbaar gebruik van kunnen maken. Dagelijks komt daar een grote hoeveelheid nieuwe informatie bij. In zoverre is de invoerklok van generatieve kunstmatige intelligentie al bijna niet meer terug te zetten.

De belangrijkste juridische vragen rondom de input gaan vooral over of producenten van AI-programma’s zomaar online informatie mogen verzamelen en invoeren ten behoeve van het leerproces van hun ‘zelflerende machines’. In de muzieksector is die vraag relevant voor onder andere platenlabels van wie de muziekopna-

- ingezonden mededeling -

MUZIEKENZORG.NL

**GEEN SUBSIDIE,
TOCH GRATIS ADVIES!**

men nu door middel van de toepassing van AI gebruikt kunnen worden om sound-alikes en stem-deepfakes te produceren. Je zou dit een vorm van technologische inspiratie kunnen noemen. Valt hier als platenlabel juridisch iets tegen te doen, kan het gebruik van muziek-opnamen als input voor generatieve AI verboden worden of kunnen producenten van AI-programma's zich bij de input verweren aan de hand van wettelijke beperkingen op de uitoefening van de naburige rechten van een fonogrammenproducent en/of uitvoerende artiest?

Een andere interessante vraag die rondom de input speelt is of de manier waarop een gebruiker van AI-technologie de specifieke zoekvraag of instructie formuleert – de zogeheten ‘prompt’ aan de hand waarvan het generatieve AI-programma aan de slag gaat en een bepaalde creatie kan genereren – op zichzelf auteursrechtelijke bescherming kan genieten. Om voor au-

teursrechtelijke bescherming in aanmerking te komen is noodzakelijk dat een creatie een eigen intellectuele schepping van de maker is die het persoonlijk stem van diezelfde maker draagt⁵. Het draait hier vooral om de vraag of iemand bij het samenstellen van de prompt ‘origineel’ is geweest of niet. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat iemand op een hele originele manier een prompt schrijft waarmee de ‘zelflerende machine’ op basis van de beschikbare datasets een bepaalde creatie kan maken. In zoverre zou de originele prompt als werk best auteursrechtelijke bescherming kunnen genieten. Dit betekent echter niet automatisch dat de creatie van de ‘zelflerende machine’ ook auteursrechtelijk beschermd is. De prompt en de creatie als eindresultaat zijn namelijk twee verschillende objecten.

Een laatste vraag die ik hier nog in relatie tot input aanstip is of producenten van AI-programma's (wettelijk) verplicht zouden moeten kunnen worden om

steeds bij te houden welke datasets met welke informatie gebruikt zijn om generatieve AI te laten leren en op welke wijze AI-programma's vervolgens tot de feitelijke creatie van het eindresultaat zijn gekomen. Dit wordt transparantie genoemd. In Parijs vond men van wel, producenten van AI moeten open kaart spelen als de situatie daar om vraagt. Dit zou in de toekomst bijvoorbeeld bij (dreigende) auteursrechtinbreuk kunnen spelen, als aangetoond moet worden of iemand een creatie (bewust) heeft ontleend aan het werk van een ander. Met het openleggen van de gebruikte datasets kan duidelijkheid verschaft worden of een bepaald muziekwerk of een muziekopname is gebruikt om de generatieve AI te laten leren. Dat is toe te juichen.

Uitvoer ('output')

Dan de uitvoer van generatieve AI, ook wel ‘output’ genoemd. Persoonlijk vind ik dat hier de meest interessante vragen spelen. Kernvraag is of creaties als output van generatieve AI op zichzelf auteursrechtelijke bescherming kunnen genieten. Hiervoor zagen we al dat er een belangrijk onderscheid gemaakt kan worden tussen de prompt en de creaties die aan de hand van deze prompt en de beschikbare datasets door generatieve AI gemaakt kunnen worden. In Parijs was men het binnen de huidige auteursrechtelijke kaders eens over dat voor het aannemen van auteursrechtelijke bescherming op zijn minst menselijke interventie nodig is. Puur door generatieve AI gecreëerde objecten zoals een muziekwerk, foto of tekst zijn immers geen voortbrengselen van de menselijke geest en zijn om die reden uitgesloten van auteursrechtelijke bescherming. Dat de prompt of de gebruikte datasets wel origineel zijn maakt daarbij niet uit.

Hier kan een parallel getrokken worden met de befaamde ‘Monkie Selfie’-zaak uit de Verenigde Staten. Daarin stond de vraag centraal of een door een aap gemaakte foto van een selfie van diezelfde aap onder Amerikaans auteursrecht auteursrechtelijke bescherming kan genieten. Het principiële antwoord was ‘nee’. De foto was niet door een mens gemaakt en viel daarmee categorisch buiten de boot van het auteursrecht. Dit geldt dus ook voor creaties gemaakt door generatieve AI. Dit is onlangs door de Amerikaanse rechter bevestigd in de zaak *Thaler v. Perlmutter*⁶ over een louter door generatieve AI gecreëerd visueel kunstwerk. Volgens de Amerikaanse rechter is menselijke betrokkenheid vereist voor het aannemen van auteursrechtelijke bescherming. Muziekproducers die generatieve AI toepassen bij het maken van muziek moeten hierop beducht zijn: zorg er als maker in ieder geval voor dat er ergens in het maakproces óók een menselijke creatieve bijdrage wordt geleverd om later een auteursrecht te kunnen claimen. Ook platenlabels kunnen contractueel anticiperen op de toepassing van AI door met artiesten en muziekproducers af te spreken dat eerst toestemming gevraagd wordt en/of vooraf gemeld wordt dat in het maakproces AI wordt toegepast om te voorkomen dat achteraf de nabuurrechtelijke bescherming van de in een muziekopname vastgelegd uitvoering onderuit wordt gehaald.

Met deze bijdrage heb ik vooral voor de muzieksector belangrijke vragen rondom toepassing van generatieve AI willen adresseren. De antwoorden op deze vragen zijn sterk afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen. Iets om nauwlettend in de gaten te houden.

Bjorn Schipper is advocaat en oprichter van Plus One Legal in Amsterdam

Nederlands Fluit Genootschap

Vereniging voor fluitisten in Nederland en Vlaanderen

- Voor alle fluitisten: amateurs, studenten en beroepsfluitisten, docerend en uitvoerend
- 4x per jaar tijdschrift FLUIT
- Activiteiten voor fluitisten: Workshops, Masterclasses, Lezingen, Beurzen van fluiten en fluitmuziek
- Ledenkorting op cd's en NFG-activiteiten
- Nieuwe leden ontvangen een gratis NFG-cd

Informatie en aanmelden:
www.nfg-fluit.nl – info@nfg-fluit.nl

Nederlands Fluit Genootschap – Postbus 75830, 1070 AV Amsterdam

1. ALAI staat voor 'Association Littéraire et Artistique Internationale', een onafhankelijke vereniging van auteursrechtsspecialisten wereldwijd.
2. Zie onder meer: <https://www.emerge.nl/nieuws/david-guetta-deepfaket-stem-eminem-optreden> en <https://www.thefader.com/2023/02/09/david-guetta-eminem-deepfake>
3. Zie onder meer: <https://www.nytimes.com/2023/04/19/arts/music/ai-drake-the-weeknd-fake.html>
4. Zie onder meer: <https://www.forbes.com/sites/antoniopequenoiv/2023/06/12/grimes-helps-artists-distribute-songs-using-her-ai-voice--if-they-pay-royalties-heres-how-it-works/>
5. HvJ EG 16 juli 2009, zaak C-5/08 (Infopaq).
6. United States District Judge 18 augustus 2023, IEF 21641 (Thaler v. Perlmutter).

In goede en slechte tijden; blij verzekerd!

De Kunstenbond biedt speciale verzekeringen aan, exclusief voor leden van de Kunstenbond. Het voorkomen van schade is natuurlijk beter, maar als er onverhoopt toch iets gebeurt, is het verstandig dit risico te hebben afgedekt met een goede en uitgebreide verzekering. Risico's zijn er immers altijd, gewoon omdat je leeft en on-derneemt. Maar hoe bepaal je de risico's en welke moet je verzekeren?

Risico's en beperkingen

Laten we voorop stellen dat het onmogelijk is alle risico's te verzekeren. Dat hebben we in een recent verleden wel ervaren. Voor een groot aantal leden hebben de

coronamaatregelen direct effect gehad op werk en inkomen. Als werknemer kun je nog terugval- len op sociale voorzieningen, als zelfstandige niet of nauwelijks. En tegen een pandemie kun je je

al helemaal niet verzekeren. Wel tegen inkomensverlies als gevolg van arbeidsongeschiktheid. Een ongeluk zit soms in een klein hoekje en komt lang niet altijd door onvoorzichtigheid. Naast de verzekeringen voor uw muziekin- strument of materiaal is het goed om u ook eens te laten informeren over inkomen en arbeidsonge- schiktheid. Daarbij kunnen de financiële gevolgen groter zijn dan een beschadigd instrument of deuk in uw auto.

Betere tijden

Gelukkig kan iedereen weer zonder beperkingen zijn vak uitoefenen. De terrassen zitten weer regelmatig vol en er kan weer onbekommerd opgetreden worden of een bezoek aan het museum worden gebracht. En heeft u op dit moment nog geen volle agenda, dan is het misschien een goed moment om samen met onze adviseurs uw verzekerings- pakket nog eens door te nemen. Wellicht heeft u al jaren geleden uw verzekeringen afgesloten en staat er nog een instrument op de polis dat allang niet meer in uw bezit is. Of kunt u besparen op bijvoorbeeld uw autoverzekering

door over te stappen naar een an- dere verzekeraar. Wij berekenen graag of dat gunstig voor u is.

Speciaal voor leden van de Ntb/Kunstenbond

Wij hebben speciaal voor leden van de Kunstenbond een aantal verzekeringen waarvan de voorwaarden afgestemd zijn op kunstenaars en musici die als zelf- standig ondernemer werkzaam zijn. Denkt u bijvoorbeeld aan een instrumentenverzekering of gecombineerde aansprakelijk- heidsverzekering voor privé en bedrijfsaansprakelijkheid. Neemt u contact met ons op voor de tarieven en voorwaarden: 035-5280070.

Hypotheken

Ten slotte brengen wij graag on- der de aandacht dat Adviesgroep Van der Roest ook adviseert en bemiddelt in hypotheek. Niet alleen voor werknemers in loon- dienst maar ook voor zelfstandig ondernemers. Wellicht denkt u erover een huis te kopen, te verbouwen of te verduurzamen of wilt u alleen weten wat u met uw inkomen zou kunnen lenen. Ook hiermee zijn wij u graag van dienst. Voor een eerste oriën- terend gesprek nemen wij de kosten voor onze rekening. En te- gelijkertijd kunnen we dan samen met u de overige verzekeringen nog eens doornemen. Wilt u een gesprek inplannen? Belt u ons dan op 035-5280070.

ADVIESGROEP
VAN DER ROEST

Het Ntb-pakket:

- Instrumentenverzekering
- Aansprakelijkheidsverzekering
- Aansprakelijkheidsverzekering-Combi
- Doorlopende Reisverzekering
- Inboedelverzekering
- Uitvaartverzekering
- Autoverzekering
- Opstalverzekering
- Zorgverzekering

De kunst van eerlijk belonen

Kunstonderwijs en cultuureducatie zijn niet alleen superbelangrijk voor een bloeiend cul- tureel leven, maar ook voor een gezonde maatschappij. Aan gemeenten, wethouders, VNG deden we als Ntb/Kunstenbond een oproep om te investeren in de toekomst van de jeugd: 'Laat muziekschool en centrum voor de kunsten niet het sluitstuk van de begroting zijn!'

Door Karin Boelhauer

In het vorige nummer van *Muziekwereld* zagen we al dat gesubsidieerd onderwijs beter is voor zowel de toegankelijkheid van leerlingen als voor de beloning van de docent. Maar hoe zit het eigenlijk met die beloning? Als je geluk hebt en docent in loondienst bent val je onder een cao, en ben je maandelijks verzekerd van een inkomen. Je valt onder de cao kunsteducatie, primair-, voortgezet-, middelbaar of hoger beroeps- onderwijs. In dat geval mag je van geluk spreken en krijg je gewoonlijk de uren die je werkt ook netjes betaald. Je ontvangt ook vakantiegeld, een eindejaarsuitkering en hebt mogelijkheden voor scholing.

Onderbetaalde zzp'ers

Voor zzp'ers is het een ander verhaal. Zij factureren over het algemeen aan een opdrachtgever, een (muziek)school, de koorvereniging, het centrum voor de kunsten of een andere organisatie. Het gaat bijvoorbeeld om het verzorgen van lessen, workshops en trainingen in alle kunstvak- ken, coaching en begeleiding bij concerten en voorstellingen, activiteiten op festivals, in welzijns- of gezondheidscentra. Kortom, een breed palet aan opdrachten aan net zoveel doelgroepen. Een groot deel van de uren die zzp'ers besteden aan een opdracht kunnen zij vaak helemaal niet in rekening brengen. Aan de Ketentafel Professionals in de Kunsteducatie & Amateurkunst (zie ook het interview met Imke van Herk) ontstaat veel inzicht in dit fenomeen. Een binnenkort te verwachten rapport gaat dan ook aantonen dat veel

docenten structureel worden onderbetaald. Een voorbeeld: een docent geeft twee uur les en krijgt daarvoor twee keer 50 euro. Zij besteedt aan voorbereiding, com- municatie en reistijd nog zo'n vier uur die niet gedeclareerd kunnen worden. Het daadwerkelijke uurloon is daarmee geen 50 maar 16,67 euro. Dit is eerder regel dan uitzondering. Hiernaast heeft de zzp'er ook niet-declarabele en dus niet vergoede uren als administratie en acquisitie. En zijn er kos- ten voor eigen rekening, in tegenstelling tot werknemers in loondienst. De verzekering voor instrumenten, de kosten voor materi- alen en een arbeidsongeschiktheidsverze- kering zijn een paar in het oog springende kosten die stevig kunnen oplopen.

Aan de hierboven genoemde Ketentafel zitten mensen die zowel werkenden als werkgevers/opdrachtgevers vertegenwoor- digen, waaronder de Bond voor Orkestin- structeurs, Kunstbende, Vereniging voor Kunstvakdocenten in het Voortgezet On- derwijs, (VONCK), Stichting Buitenkunst, LKCA, Platform voor Freelance Musici, de Raad van 12 (provinciale instellingen), de Vereniging voor Zangpedagogen. Samen met Imke van Herk (voorzitter bestuur vak- groep Kunsteducatie van de Kunstenbond) behartig ik de belangen van onze leden, waarbij een eerlijke beloning wat ons be- treft altijd voorop staat. Dat een organisatie daar geen of te weinig geld voor heeft is een argument waar wij niet van onder de indruk zijn. (Professionals in de Kunsteducatie en amateurkunst moeten niet hun eigen werk gaan financieren.)

De Ketentafel is in het afgelopen jaar acht keer bij elkaar geweest. We hebben lang tijd besteed aan het op gezamenlijke vlieghoogte komen en bespraken wat we precies wilden weten, hoe de onderzoeks- opdracht aan bureau Social Finance Matters eruit moest zien en hoe het onderzoek kon worden vormgegeven. Niet altijd makkelijk, omdat er veel mensen aan tafel zitten met verschillende werkwijzen en belangen. Onder de bewonderenswaardige leiding van voorzitter Bertien Minco en met de inzet van Martijn Arnoldus (SFM) komen we tot een inzichtelijk rapport dat zal uitmon- den in praktische tools om eerlijke tarieven te berekenen. Daarover worden overheden en andere financiers en werkverschaffers geïnformeerd en hen wordt gevraagd medeverantwoordelijkheid te nemen qua financiering en handhaving.

En dan volgt het uur van de waarheid: opdrachtgevers gaan vanzelfsprekend beter betalen. Zij laten niet langer de werkende zelf haar/zijn/diens werk sponsoren. Over- heden en subsidieverstrekkers vragen fair pay van gesubsidieerde organisaties en passen hun budgetten daarop aan. En de werkenden zeggen NEE tegen onderbeta- lende organisaties. Op naar een gezonde en bloeiende sector.

Karin Boelhauer is belangenbehartiger Kunsteducatie. Zij onderhandelt voor de cao namens de leden van de Kun- stenbond/Ntb. Voor de onderwijscao's geeft zij advies aan collega's van samenwerkende bonden. Wil je over jouw cao meer weten of een suggestie doen? Mail naar karinboelhauer@kunstenbond.nl

De (on)mogelijkheid van een kunstmatige maker

Kunstmatige intelligentie is reeds in staat om objecten te genereren die voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking kunnen komen. Los van een esthetisch waardeoordeel is de kwaliteit van de door kunstmatige intelligentie gecreëerde werken indrukwekkend te noemen. Kunstmatige intelligentie kan schilderen¹, muziekstukken componeren², een korte film maken³, een boek schrijven⁴, een game ontwikkelen⁵, en artikelen schrijven⁶. Het behoeft geen toelichting dat al de genoemde objecten in principe onder artikel 10 lid 1 Auteurswet vallen en zijn te kwalificeren als een werk van letterkunde, wetenschap of kunst. Om met de huidige nationale wetgeving auteursrechtelijk beschermd te worden moet het werk een ‘eigen oorspronkelijk karakter’ hebben en een ‘persoonlijke stempel van de maker’. In Unierechtelijk verband staat voor auteursrechtelijke bescherming niet het werk maar het creatieve proces centraal.

Door mr.bc. D. (David) Cok Illustratie: Robert Swart

Met de alsmear groeiende rekenkracht van *quantumcomputers* betogen sommige juristen dat de weg naar auteursrechtelijke bescherming van robotcreaties wagenwijd openstaat. Gelet op de complexiteit van kunstmatige intelligentie komt deze conclusie steeds meer op losse schroeven te staan. Een robotcreatie is een samenspel tussen programmeurs, gebruikers en de machine. Resulteert het vermogen van machines om te leren in een productie van aangeleerde banale en triviale feiten of in bewuste creatieve keuzes? In dit artikel geef ik een antwoord op de vraag in hoeverre een robotcreatie met de huidige wetgeving auteursrechtelijke bescherming kan genieten.

Het eigen oorspronkelijke karakter van een robotcreatie

Net als een kunstenaar leert een robot van andere kunstwerken voordat het een eigen werk kan maken. Een belangrijk en onderbelicht verschil is dat een mens kunstwerken kan

herkennen, maar niet exact kan reproduceren. Dit verschil is relevant omdat een robot technisch gezien miljoenen schilderijen kan analyseren om deze vervolgens op enig willekeurig moment in de toekomst exact na te maken. Mogelijk wordt het daarom van belang welke kunstwerken een robot analyseert en zou de focus meer op de trainingsgegevens dan op het algoritme moeten liggen. Is de vorm bij een robotcreatie immers niet ontleend aan die van een ander werk? Vorengaande zou als basis kunnen dienen voor argumenten dat een robotcreatie geen eigen oorspronkelijk karakter heeft. Bovendien valt te beargumenteren dat het analyseren van een kunstwerk middels *deep learning* als een inbreuk op de auteursrechten van het geanalyseerde werk gezien kan worden.

Bewuste creatieve keuzes van mens en machine

Kan een robotcreatie een persoonlijke stempel

van de robotmaker bevatten? Is het voortbrengsel het resultaat van scheppende menselijke arbeid en dus van creatieve keuzes? Het is geen vereiste dat een maker een werk bewust wilde maken en bewust creatieve keuzes wilde maken. Discussies over de mogelijkheid van robots voor het hebben van bewustzijn blijven daarom buiten beschouwing. In het *Endstra*-arrest waar ook deze criteria uit voortkomen overwoog de Hoge Raad dat een banale of triviale vorm waar geen creatieve arbeid van welke aard ook schuilgaat, geen voortbrengsel is van de menselijke geest.⁷ Volgens de *Endstra*-leer dient de Hoge Raad aan de hand van het voortbrengsel zelf te concluderen of het voldoende origineel is, in tegenstelling tot rechtspraak van het Europese Hof waar het creatieve proces centraal staat. Op het oog voldoet een robotcreatie vrij snel aan de originaliteitstoets.⁸ Immers, zoals eerder gesteld is een robotcreatie inmiddels moeilijk te onderscheiden van een creatie die door

mensen gemaakt is.⁹ Een andersluidend oordeel volgens de *Endstra*-leer is evengoed denkbaar. De eerdergenoemde werken van robots zouden bestempeld kunnen worden als triviaal en banaal aangezien een robotcreatie gebaseerd is op aangeleverde trainingsgegevens. Bovendien lijkt de factor menselijke arbeid en creatieve keuzes vrij essentieel. Zelfs bij de meest krachtige en zelfdenkende AI-systemen is er altijd wel ergens in de keten menselijke inspanning te vinden. Als deze menselijke inspanning niet verder gaat dan de programmeur die het algoritme heeft gesproken dan gaat het mijns inziens te ver om auteursrechten op de creaties van het algoritme te claimen. Analooq geredeneerd, een programmeur van de software op een digitale fotocamera kan ook geen auteursrechten claimen op foto's die door de eigenaar van de fotocamera zijn gemaakt. Mede vanwege het geharmoniseerde werkbegrip en het unierechtelijke element met betrekking op het creatieve proces, is het nog maar de vraag of de Hoge Raad hier zo makkelijk overheen zal stappen.

Het creatieve proces bij een robotcreatie

Waar in Nederland de reeds besproken *Endstra*-leer vooralsnog leidend is voor

het antwoord op de vraag of robotcreaties auteursrechtelijk beschermd kunnen worden, is het in Unierechtelijke zin noodzakelijk om naar de *Painer*-criteria te kijken. Deze criteria zijn: *een voortbrengsel op het terrein van de letterkunde, wetenschap of kunst; een voortbrengsel moet het resultaat zijn van menselijke intellectuele inspanning; de eis van originaliteit c.q. creativiteit; en het werk moet concreet zijn vormgegeven*. In aanvulling op het tweede criterium dat in de vorige paragraaf besproken is, stelt het *Infopaq*-arrest dat een werk het resultaat moet zijn van een *eigen intellectuele schepping van de auteur*.¹⁰ Ongeacht de precieze rol van mensen is deze eis problematisch, aangezien het werk een schepping is van een AI-systeem. Verder levert voor een robotcreatie eigenlijk alleen het derde criterium nog een mogelijk probleem op, de originaliteitseis. In hoeverre er met een robotcreatie aan de 'eis van originaliteit c.q. creativiteit' is voldaan. Wanneer men uitgaat van drie verschillende fasen van een scheppingsproces, namelijk conceptie, realisatie en de postproductie, zou gesteld kunnen worden dat AI-systemen steeds belangrijker zijn geworden in de creatieve fase tijdens de realisatie. In de redactiefase moeten tijdens de postproductie allerlei menselijke creatieve keuzes gemaakt worden voordat de ge-

genereerde output klaar is voor gebruik. Indien alle voorspellende aannames over de alsmear toenemende kracht van quantumcomputers en daarmee gepaard gaande snelle ontwikkelingen van AI-systemen op waarheid berusten, zou kunstmatige intelligentie postproductie volledig over kunnen nemen waardoor de rol van de mens teruggebracht wordt naar de keuze om het resultaat wel of niet te publiceren. Naarmate de creatieve keuzes van mensen in de fasen van het scheppingsproces afnemen, wordt auteursrechtelijke bescherming op basis van het huidige criterium steeds minder gerechtvaardigd. Op soortgelijke wijze oordeelde ook de Amerikaanse federale rechter in de zaak *Thaler v. Perlmutter* (18 augustus 2023) dat menselijke betrokkenheid vereist is voor auteursrecht. De rechter benoemt de vervaging van menselijke creativiteit bij robotcreaties, maar benadrukt dat het auteursrecht geen werken moet beschermen die zonder menselijke creativiteit tot stand zijn gekomen.

Conclusie

De werking van geavanceerde AI-systemen die menselijk redeneren (en mogelijk creativiteit) simuleren middels deep learning, staan auteursrechtelijke bescherming van robotcreaties in de weg. Het probleem zit vooral in de, door de AI-systemen, te analyseren trainingsgegevens. Zowel de *Endstra*-leer als de *Painer*-leer zijn qua argumenten niet overtuigend genoeg om auteursrechtelijke bescherming te rechtvaardigen. Een geavanceerd AI-systeem is niet creatief en een robotcreatie is niet gemaakt door een menselijke auteur noch gebaseerd op menselijke arbeid. Op basis van de huidige wetgeving is er, algemeen gesteld, geen auteursrechtelijke bescherming voor robotcreaties. Vanwege de complexiteit en de omvang van diverse AI-systemen, gebruikmakend van verschillende vormen van machine learning, maakt de specifieke werking van een bepaald systeem een ander antwoord op de vraag mogelijk. Zeker wanneer het AI-systeem meer neigt naar een hulpmiddel c.q. gereedschap voor de kunstenaar, in plaats van een volledig autonoom en zelflerend systeem. In dat geval levert auteursrechtelijke bescherming voor de kunstenaar als maker van de werken, weinig

hetzij gemotiveerd worden om via diverse ondersteunende diensten omzet te genereren. Denk bijvoorbeeld aan de abonnementsdienst op de componerende robot AIVA. Zolang er te weinig bekend is over mogelijk onomkeerbare gevolgen van auteursrechtelijke bescherming van robotcreaties, is meer interdisciplinair onderzoek nodig naar de potentieel schadelijke gevolgen ervan.

Voor vragen of opmerkingen over dit onderwerp kun je een e-mailbericht sturen naar: d@vidcok.email of mij benaderen via *social media*.

- ingezonden mededelingen -

pagina 40

Maurits Fondse is pianist, zanger en songwriter

Onder de leden

Jack Pisters

Jack Pisters (57) is gitarist, docent en voorzitter van de Sena European Guitar Award. Hij speelde bij Anouk, Keith Caputo en diverse eigen bands en is als sessiemuzikant te horen in veel filmmuziek. In oktober viert hij het 20-jarig bestaan van de door hemzelf opgerichte popafdeling van het Conservatorium van Amsterdam.

Wat doe je nu?

'Haha, heb je even? Ik ben artistiek leider van de popafdeling van het conservatorium, een mooie, maar intense baan. Datzelfde geldt voor de Amsterdam Electronic Music Academy, een 2-jarige *associate degree* opleiding, gericht op producers en dj's met eigen muziek. Verder runnen we hier, ook in de Q-Factory, de Dutch School of Populair Music, voor jeugd vanaf 7 jaar.

Niet om kritiek te hebben, maar ik vond het onderwijs nogal gericht op: "Kan ik iets heel goed, kan ik heel goed gitaarspelen?" Dat is ook belangrijk, ik heb er volop aan meegedaan, maar ik vind het ook belangrijk dat mensen met die vaardigheden zelf iets nieuws toevoegen aan het bestaande.

De popafdeling is een hbo-opleiding voor mensen die het vak in willen, de Dutch School is

bedoeld voor jonge mensen om te kijken wat muziek en cultuur voor ze betekent. Tussen 7 en 13 jaar zijn er veel leuke bands die eigen werk maken. Bijzonder, dat ze meteen in een band met bas, drums en gitaar zelf teksten bedenken. Bij degenen met serieuze ambities gaat zo rond hun vijftiende een vuur branden. Ze willen spelen, muziek maken, optreden, maar merken in de praktijk dat ze nog wat kennis, theorie en samenspelervaring missen. Dan kunnen ze zich voorbereiden op een eventuele vakstudie. Ontzettend veel bekende muzikanten zijn ooit zo begonnen. Als je het echt leuk vindt, ga je automatisch beter spelen, dingen maken, concepten bedenken, totdat je ineens tegen je grenzen aanloopt die je hier kunt verleggen. Na twee of drie jaar weet je dan of het 'erin zit' of dat je liever iets anders

gaat studeren en muziek als hobby houdt.' Het merendeel van de studenten is tussen de 14 en 24. 'Wij kijken met maatonderwijs naar: wat wil iemand? Sommigen gaan de kant op van de muzikwetenschap of komen in de organisatie van de entertainmentindustrie. Wie door wil moet dat echt willen, het vuur moet wel blijven branden. Op onze vakopleidingen leren ze goed spelen, goed organiseren en goed te produceren. Ze worden zelf ook coach-docent, leren een bedrijf opzetten. Het is mooi als je plaat goed loopt, maar ook fijn om in een hbo-opleiding een basis te leggen om je vak vanuit verschillende kanten te kunnen aanvliegen.'

Is de opleiding geworden wat je je er twintig jaar gelden van voorstelde?

'Ik zeg vaak 'I've created a mon-

ster', maar dat bedoel ik heel positief. Het is intens geworden. We vonden het ontzettend belangrijk om aan de weg te timmeren met alle leerlingen. Toen dachten we: hoe kom je ooit bij zoiets als DWDD? Uiteindelijk waren daar meer dan honderd bands te gast. Daarna denk je: wanneer gaan ze op Pinkpop staan? Eerst was er één band, na een paar jaar waren het er vijf of zes. Bands die op Glastonbury spelen, bands die internationaal toeren zoals DeWolff, My Baby, Navarone. Bands die Paradiso uitverkopen met eigen werk. Het is dus eigenlijk beter, groter geworden dan te overzien, maar dat is wel wat ik voor ogen had. Prachtig om dit met een geweldig team te kunnen doen op een conservatorium in een stad als

Amsterdam. Mooi dat zo'n kwaliteitsbolwerk durft te innoveren en dat deze nieuwe richtingen ontstaan. Er zijn weinig instituten op de wereld met zo'n breed scala aan afdelingen. Van oude muziek tot het allernieuwste. In het begin zeiden mensen: pop op het conservatorium, dat kan toch niet? Zelfs nu vragen mensen nog: is er dan een popafdeling? Laat staan dat je hiphop en dj's opleidt. Zo'n jubileum is een mooi moment om te tonen wat hier gebeurt. Op 5 oktober hebben we een groot festival in de Melkweg, met grote bands.' Pisters vindt het heerlijk om kennis van professionals over te brengen op diverse doelgroepen. 'Van kids van 7 die de eerste keer in een bandje gaan spelen en opstandige jeugd die het allemaal anders gaat doen tot het begeleiden van een masterstudent die naar verdieping zoekt. In die zin zeg ik: ik heb de opleiding willen maken, die ik zelf had willen doen. Ik heb een fijne studietijd gehad, maar je kon niet je eigen muziek meebrengen of de vragen stellen waar je mee zat. Dat zelf uitzoeken is ook waardevol hoor, maar het was toch erg gescheiden. Ik heb een geweldige tijd gehad, eerst in Maastricht, daarna op het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. De studio's waren fijn, maar het is gek dat je in het weekend heel andere muziek speelt dan op school. Dat zou niet moeten hoeven.'

Wat heb je aan de Ntb/Kunstenbond gehad?

'Ik ben lid vanaf mijn studietijd. Er was zoveel kennis niet voorhanden. In *Muziekwereld* stond veel informatie over wat er politiek speelde. Ik zag het blad ook als steun bij eventuele behoefte aan rechtshulp. Er is nu online veel meer kennis voorhanden, maar indertijd vond ik het fijn te kunnen lezen over 'hulp bij

plaatopnamen'. En ik heb al heel lang mijn instrumenten voor normale tarieven kunnen verzekeren via de Ntb/Kunstenbond. *Muziekwereld* is hier ook voor de studenten beschikbaar. Onderwerpen als tarieven, rechtsbijstand heb ik altijd belangrijk gevonden. Er worden hier ook lezingen gehouden, onder meer vanuit het Sena Muziekproductiefonds.'

Vanwege zijn intense job kwam Pisters de laatste jaren weinig toe aan optreden, maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan: 'In het najaar doe ik met Leonie Meijer een kleine theatertour. Het is voor mij belangrijk om bezig te blijven. Ik geef ook nog steeds gitaarles op het conservatorium, je moet toch een beetje in vorm blijven hè.'

Jimmy Tigges

foto: Benny van der Plank

**Wij weten wat
er speelt!**

Word nu lid!

tel. 020-2108050

www.ntb.nl

Wat heb je aan de Ntb/Kunstenbond?

- Juridische check contracten.
- Rechtsbijstand bij problemen met opdrachtgevers, inning achterstallige gages en weigering uitkeringen.
- Goedkoopste instrumentenverzekering met (wereld)dekking bij optredens.
- Begeleiding en advies over: de rechtsvorm die het beste bij je bedrijf past, belastingen en ouderdomspensioen.
- Zakelijke kennis van en netwerk binnen de muziek- en podiumwereld.
- Goedkope factureringsservice en loonadministratie optredens via artiestenverloningen.nl.
- Advies op maat over opbouw (muziek)carrière of lespraktijk, aanvragen van subsidies, maken van geluidsopnamen/cd's.

De Ntb/Kunstenbond is dé vakorganisatie voor musici